Nr. 36. HAMICPE שנה שביעית.

מחיר גליון בודד 14 הלר.
מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
לפי גדל השטח.
ברכת מז"ט 60 הלר. הודעת אירוסין כתר.
זו או זו בראש הגליון שני כתרים
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם
מקום בית הדאר הקודם.
קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918.
האדרסה לבית המערכת ולארמיניסטרציה
„HAMICPE" Kraków,
(בחוץ לארץ להוסיף : Oesterreich)
בע"פ: רהוב סעבאסטיאנא 32

המצפה

ערתון שבועי
לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.
יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר ההתימה על המצפה
באוסטריא אונגרן :
לשנה . . . . 7.— כתרים
לחצי שנה . . . . 3.50 „
לרבע . . . . 1.75 „
באשכנז :
לשנה . . . . 8.— כתרים
ביתר הארצות :
לשנה 9 כתרים — 9.50 פראנק.
„רמת המצפה"
נכנסת עתה בגליון עצמו, תגדול עתה משהיה
ותכיל חמר ספרותי יותר מאשר עד כה.
אין הנחה מהמחיר.

קראקא, י"ב אלול, פ' תצא התר"ע. גליון לו. Kraków, 16 Września 1910.

בנימין זאב שטיללער אסתר עהרא
מאורשים אלול עת"ר
דזיבאלקע באכריקא

תוכחת אוהב.

רבים התרעמו על הסופרים היהודים על אהבם להזכיר תמיד דברי אחרים עלינו ולהביא מהם ראיה בין לטובה ובין לרעה. התרעומות האלו הן כלי יסוד. דברי הכמי עמים אחרים עלינו נחוצים לנו לדעת, בין לטובה ובין לרעה. לטובה, כי רבים בקרבנו נוטים ליאוש ואינם מוכשרים לראות בתוכנו רק רע, ולרעה, כי אין אדם רואה נגעו עצמו. ע"כ רק טוב לנו לשמוע בכל עת משפט זרים עלינו. המשפט הזה הוא כראי בהיר, להכיט על תמונתנו כמו שהיא, שלא תהיה אהבת עצמנו ולא נטיתנו ליאוש מעורות את עינינו. ועוד אות : מוסר אח אין היהודי שומע ; היהודי שואל תמיד : מי ישמך ועונה : טול קורה. לכן טוב להחליף פעם את מגידי המוסר, דברי זרים היו מעולם נאמנים יותר אצל היהודים אף מדברי נביאיהם.

אחד מחטאי בני עמנו כזמן הזה, שצריכים להגיד עליו מוסר ולהזור ולהגיד בלי הרף הוא האנכיות המופלגה השולטה בנו. סתם יהודי דואג רק לעצמו, כל מעשיו מכוונים להנאתו ולטובתו לבד, אף אם במעשיו אלה יגרום נזק עצום, מפלה גמורה לחברו, היושב לכטח אתו. ע"פ רוב אין יהודי שם לב לנזק אחיו ואין צריך לומר לרגשי אחיו. כן יתנהג אף יהודי מן ההרדים על כל המצות שבין אדם למקום, גם הוא יערוך מעשיו ודרכיו רק לצרכי עצמו, נזק יהודי אחר, שיגיע לו בהכרה מתוך מעשיו, אינו עולה לו בחשבונו כלל. מצות עשה מן התורה „ואהבת לרעך כמוך" ופירושי חז"ל על המצוה הזאת, שבשום אופן אינה גרועה ממצות תפלין וציצית ומזוזה וקדוש לבנה והעכרת הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום, אלא אדרכה עדיפה מכל המצות האלו, שהרי הלל הזקן, אבי כל התנאים, אמר עליה, שהיא יסוד כל תורת משה וכל שאר המצות הן רק פירוש לה — המצוה העקרית הזאת כמעט נשכחה ובטלה, כמו שבטלו מצות הקרבנות, כל מאות סעיפי השלחן הערוך, המבארים את המצוה הזאת ומזהירים עליה וכל ספרי המוסר, המחמירים כל כך בה, לא הועילו מאומה, רק מי שהוא מטכעו איש ישר ואוהב צדק אוחז כה מעצמו ומי שאינו כך לא ימנע מלעבור עליה מפני מצות התורה.

לכן טוב לשמוע פעם-מוסר השכל על החטא היהודי הזה מפי לא יהודי, שאינו מצוררינו ומתכון לטובתנו. הדפוטט בדומה הרוסית ניקולסקי מאדסה, הנודע כאוהב ישראל, טפל פעמים אחדות בשאלת הגבלת מספר היהודים בבתי-הספר. הוא מצטער בצער היהודים ומרשיע את צורריהם ואת הממשלה הרוסית הלוחצתם. אבל גם ליהודים הוא מטיף מוסרו על השתמשם כאמצעים מגונים. להכניס את בניהם אל כ"ס תיכונים ועליונים למרות החוק. הם משתמשים בפרוטקציה של צוררי ישראל ידועים שופכי דם אחיהם, להטיב לעצמם, לחרפת כל העם היהודי. הם חונפים לרשעים האלה וממלאים כיסיהם שחד, להעתיר בעדם במקומות הגבוהים ומוכרים ככוד כל אחיהם בעד תועלת עצמם. ולא זו בלבד היא רעתם. בפרוטקציות האלו הם גורמים רעה רבה ליהודים אחרים. בבתי-הספר התיכונים והגבוהים מקבלים יהודים רק חמישה או עשרה אחוזים ממאת תלמידים. לולא הפרוטקציות והשחד היו המורים בוחרים מכל התלמידים היהודים את המוכשרים יותר מכל חבריהם, כי להם הזכות הטבעית ללמוד ולהשתלם יותר מאשר לחסרי כשרון ולבינונים. אבל בעלי הפרוטקציות מכניסים בניהם חסרי הכשרון ובזה יפסידו בעלי הכישרון את מקומם בכיה"ס והם באים לפעמים לידי יאוש ומאכדים עצמם לדעת מתוך צער וכעס או ממירים דתם. זהו סוד המרת הדת בצבור של סטודנטים ; נקמד היא ואת באגואיסמום היהודי המתגלה להם. „יש רוצים להמליץ על רודפי הפרוטקציות המגונות — כותב ניקולסקי כאחד העתונים הרוסים— במצב הנורא של היהודים, היהודי אינו יכול להיות היום בלי פרוטקציות ובפרט שהם משתמשים בהן למטרה רמה, לקנות הכמה והם מוסרים גם נפשם עליה. אבל זאת אינה הצטדקות. אלו הועילה הפרוטקציה להכניס עכ"פ יהודי אחד לבי"ס גכוה יותר מן השיעור הקצוב, היה אפשר להצדיקם, שכל אחד מקוה, שיהיה בנו יוצא מן הכלל ויתפוש מקום פנוי שלא על חשבון אחרים. אבל אין הדבר כן, יהודי המכנים בנו חסר הכשרון אל ביה"ס הגבוה בפרוטקציה, יודע היטב, שהוא גוזל את המקום הזה מאחיו היהודי בעל הכשרון, שיביאהו במעשהו זה לידי יאוש וסכנת נפש ממש, „ומה חזית דדמא דידך סומק טפי". איך יתאוננו היהודים, שאין מרחם עליהם אם הם עצמם אינם

פיליטון

ציונו של יצר הרע.

שבת אחר הצהרים. השמש בוערה כאש ומכה על קדקד המתהלכים בחוץ, להנפיש מעמל השבוע. ונחמן הציוני מוצא לו סתרה תחת צל כתלי כית המדרש ; הוילון הורד עד חצי החלון, ורוח צחה מנשבה בעד חלק החלון הפתוח ומלטפה על לחייו, הוא יושב בביהמ"ד יחידי, הגמרא פתוחה לפניו ולומד כקול עצב ובנגון מחריד כליות ולב.

אוהב היה נחמן מעודו את הבדידות, תענוג רוחני חש בנפשו בשבתו בביהמ"ד יחידי בלילה ונר בידו, להאיר לו את הכתב כתורה שבע"פ. הוא הרגיש את עצמו מובדל ומופרד מכל החי, כאלו נעלה הוא מהם... ביותר פעלו עליו ההתבודדות וההתעמקות בספרים הקדושים בעת אשר רגשי-עצב לחצו את נפשו, אז מצא נחומים בדברי התלמוד, הוא למד אז בהתרגשות עצומה, בקול המשתפך בעצבות נעימה המושכת לב, בקולו הרך נשמעה נפש מתגעגעת, נפש רבה ועדינה דשופכת שיחה בעז דמיונה לפני מי שאין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, וכל רגשי תמת לבבו נתנו אותותיהם בדמעות, אשר זהרו בעיניו.

רגשי-עצב כאלה מלאו גם בשבת הזאת את לבו, נפשו התעצבה, לבו התמרמר, וגם עתה מצא לנכון לפניו, למשוך את המנוול הזה, את העצבות, לביהמ"ד ולגרשהו ממנו בדברי התנאים הקדושים...

כט"ו באב, שחל להיות בשבת נחמו, היה זה, ה„שב דנחמתא", אשר יפיחו רוח תקוה בלב כל איש מישראל, לעורם לחיים חדשים ולתאר לפניהם עתיד מבהיק, הפיחו גם בלב נחמן הציוני רגשות נעימים : תמונות מבריקות מהעבר שלנו, תקוה טובה ומזהירה על העתיד המאיר, המובטח לנו מפי נביאינו — השתפכו ברוח עצב מיוחד על נפשו השואפה אליו ימחכה לו באמת בכל תם לבב. ולהשקיט סערת לבו הסוער התעמק בגמרא אשר לפניו ולא ראה או ראה ולא ידע, כי שאול, אחד מ„אברכי המשי", בא לבית המדרש ידו האחת על אחוריו והשנית אוחזת בשרשרת הזהב, אשר על חזהו, הנראה מבין כנפי „בכישתו", ומביט בעינים מפיקות בוז על נחמן היושב וקומט את מצחו, מביא ומוליך כ„אגודלו" הזקוף למעלה. הוא נגש אליו ומביט בדף הפתוח לפניו ושומע את קולו המנהם כיונה : „יום שהותרו השבטים לבוא זה לזה", והוא מפסיקו מלמודו ושואל :

— מה זה התעמקת בענין הזה ? הלא הדברים פשוטים מאד !

— לך פשוטים המה — ענהו נחמן, לא בלתי-נבהל — ואני רואה בהם עמקות גדולה... פשוטים המה, תאמר, ואשאלך, מדוע לא היו ימים טובים לישראל כיום המשה עשר כאב ? בשלמא יום הכפורים, כדברי הגמרא, יום מחילה וסליחה, אבל ט"ו באב, יום שהותרו השבטים לבא זה בזה, הלא היו ימים טובים מאלה : יום צאתנו מארץ מצרים : יום קבלנו את התורה, יום בואנו לארץ ישראל, והלא כל אלה היו ימי ישועה חמרית ורוחנית לכל ישראל, ושם בפלגש בגבעה היתה ישועה לשבט אחד, ישועה לחייהם החברותיים ?...

— לדעתי אין זו שאלה — אמר שאול וצחוק נראה על שפתיו — אבל בטח יש לך מה לדבר, דבר ואשמע !

— אחד מהניני האומה, אשר חייה תלוים בו, הוא השלום, לאחד את כל אבריה ולעשותה לגוף אחד שלם, כמאמר חז"ל : „לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום", הוא העמוד, אשר כל חיי אומתנו נשענים עליו, ורק מהתאחדות הכחות כלם יבא אשר האומה. בשימנו עין על תולדות ימי עמנו אין אנו רואים אף בתקופה אחת, שזקני הדור ידעו את ערך האחדות : אם קם אחד דורש טוב לעמו ודובר שלום אליו, שמו מוקשים לדרכו ובזוהו ולא נתנו לו מנוחה. אבל הזקנים מהתקופה הזאת, הראו אז את גדל רוחם בהנחמם על שבט בנימין, באמרם : „ולא ימחה שבט מישראל". למרות פשעם וחטאתם בפלגש בגבעה ולמרות השבועה, אשר נשבע איש ישראל במצפה, צוום זקני העדה לחטוף נשים מבנות ישראל, כדי

מרחמים איש על אחיו? איזו זכות יש ללמד בזה על היהודים? חסר-כשרון זה גמר זה עתה את הגמנזיה בכבדות ונכנס בפרוטקציה ובשחד אל האוניברסיטה וחברו, המצוין שבמצוינים, שגמר זה חמש שנים את הגמנזיה בתעודה מצוינה, נדחה על ידו מן הלמוד, כמו שנדחה זה ארבע פעמים ע״י יהודים אחרים בעלי פרוטקציה. איך אפשר לכנות את רדיפת הפרוטקציה ומתן-השחד של היהודים אם לא מלחמת יהודים ביהודים תחת דגל שאלת היהודים? ההגבלה היא אסון ליהודים; אבל אשרי האדם המתנהג ביושר בתוך אסונו ועושה צדק לאמללים כמוהו. אבל הנגזל האמלל, הגוזל אחרים ואינו חס על אמללים יותר ממנו, עליו אסור לרחם! יהודי המבקש פרוטקציה בצרתו אצל פורישקיביטש דומה בעיני לאשה המפרנסה את ביתה במכרה גופה לבשת. ועוד שאלה גדולה בעיני מי גרוע ממי? אשה המוכרת גופה לנואפים או יהודי המוכר נשמתו וכבוד עמו ושמו לשופך דם היהודים ומעליל עליהם עלילות שוא?״

כן כתב פוליטיקן רוסי מאהבה. אבל הוא רואה רק צד אחד מן המדה היהודית הרעה הזאת, רק את ענין רדיפת הפרוטקציה בלמיד לשם כבוד ולשם תועלת לנזק אחרים. ואולם אנחנו מכירים צדדים רבים מהמדה הזאת. ברוסיא משתמטים יהודים בריאים וחזקים מעבודת הצבא ותחתיהם מוכרחים יהודים חלשים לעבוד, למלא המספר. ולמשל בגליציא ראינו זאת בענין הרשיונות לבתי מזיגה, מספר המוזגים מוגבל כמספר תלמידי בה״ס ברוסיא. היושר והצדק נותנים זכות המזיגה למוזגים יהודים, שהתפרנסו עד כה ממכירת משקים. גם נציב המדינה עשה להוק, לתת להם את הרשיונות כפי האפשר. ובכל זאת ראינו, שיהודים חרדים רודפי מצות, המקימים כל המצות שבין אדם למקום, השתמשו בפרוטקציה, לגזול מידי הדלים האלה את לחמם, להבטיח לעצמם עוד עסקים נוספים על עסקיהם הטובים האחרים. בכל יום ויום אנו רואים יהודים, ולאו דוקא פושעי ישראל, קונים בתים על מנת להרים את מחיר הדירות ולמכרם אח״כ בתוספת אלפי כסף והם גורמים בזה יוקר הדירות לאלפי משפחות עניות, זהו גזל הצבור בזדון, זוהי אכזריות גרועה מזו של חיות טורפות והם מעיזים עוד לבקש מאת בוראם שכר טוב בעד קדוש לבנה ובעד שנים מקרא ואחד תרגום. הרינו רואים בכל יום אנשים מישראל שוכרים עסקים של אחיהם בתוספת המחיר ומקפחים בזדון פרנסתם ומתאכזרים על צרתם ותחנוניהם. אם אין כל אלה רוצים לזכור, כי במה לאוים בתורה אוסרים לעשות בן, יזכרו את דברי הערל הנ״ל, האומר, כי בעבורם אסור לרחם על היהודים. יזכרו, שיהודים ממאסים בעמם ובדתם ודבקים בצוררינו מפני המדה היהודית החדשה הזאת!

על המצפה.

הנחה ליהודי רוסיא.

בתוך מהומות הגזירות וההומרות, ההלות עתה על יהודי רוסיא באופן גרוע מאשר היה לפני הקונס-טיטוציה, באה שמועה, כי בסוד המניסטריום נגמר להתיר ליהודים לגור בשלשה עשר כפרים ומגרשי ערים, שעד בה ישבו שם באיסור והפקידים החרידו בכל עת את מנוחתם. טעם הדבר מבארה הממשלה, כי הסר זכיות ליהודים במקומות האלה פעל, שלא יכלו היהודים להתחרות במסחר וצרכי האדם נתיקרו, לכן היה נחוץ, שישבו שם היהודים בהיתר, שלא יובלו הפקידים לעשות ״פירושים בלי נכונים״ על החקים. עתה ישאל השואל: מה נשתנו הכפרים האחדים האלה? הרי הטעם הזה יש בכל הערים והכפרים, שאין שם רשות ליהודים לגור. בכל יום ויום באות תלונות בעתונים וגם לממשלה מיושבי כמה מקומות, שמאז גלו היהודים משם עשו להם אנשי המאות השחורות עסקים והם מעלים מחיר כל דבר עד כפלים, לנצל את האכרים. כי זאת כל כונת המלשינות, שצוררי היהודים מלשינים עליהם בדבר איסור ישיבה, כי הם רוצים להעשיר על נקלה מעמל האכרים ולא יוכלו שאת את התחרות היהודים, המשתכרים בכל סחורה רק דבר מועט. ובכל המקומות האלה מקבלה הממשלה את הלשון הרעה ועושה רצון המאות השחורות ברצון ובזריזות ואינה רואה בזה פירושים בלתי נכונים על החקים? התירוץ על השאלה הזאת יהיה רק השערה, אבל קרובה לאמת: כי במקומות, שהותרה הישיבה ליהודים, יושבים ע״פ מקרה איזו אדונים תקיפים בעלי השפעה מרובה, שהם במקרה קמצנים ורעה בעיניהם לשלם בעד צרכיהם לסוחרים רוסים יותר מאשר ישלמו ליהודים והם השתדלו להתיר ליהודים לגור שם ולעשות את קיום החקים ע״י הפקידים לפרושים בלתי נכונים ובממלכה, אשר הפרוטקציה ומשא-הפנים הם אבני הפנה לכל סדר הנהגתה, יוכלו אנשים אחדים כאלה לפעול בשביל פרוטותיהם יותר מאשר יוכלו לפעול מועצת הממלכה ואלפי סופרים וחכמים ורבבות בעלי יושר וצדק אשר במדינה. כידוע התיר גם המניסטר פלהבה הנהרג, העריץ האכזר, שאין דומה לו, מאה כפרים וערים לישיבת היהודים. גם החנינה הזאת לא היתה מתוך הכרת הצדק או מתוך חפץ להרחיב מעט גבול תחום המושב, כי-אם בהשתדלות איזו תקיפים רוסים חשובים, שהם במקרה קמצנים ולא רצו לשלם בעד צרכיהם מחיר גבוה יותר לסוחרים רוסים. לכן אין לקשור שום תקוה ותוחלת בבשורה הזאת. אין הממשלה מטיבה דרכה בזה, אלא אדרבה, בדרכה דרך הפרוטקציה, היא אוחזת גם עתה. וכשם שהתירה בפרוטקציה של איזו תקיפים קמצנים, להתיר ליהודים י״ג כפרים ומגרשים, כן תאסר במאות כפרים וערים אחרים את ישוב היהודים אם ישתמשו המאות השחורות בפרוטקציה של פזרנים, הרוצים לשלם לסוחרים רוסים יותר ובלבד שיחרידו מנוחת היהודים והם יהנו הנאה פראית וישביעו עינם בצרתם. כן הדבר גם בדבר הגבלת אפשרות הלמוד. של בני יהודים. סבת ההגבלה היא פחד האינטליגנץ הרוסית השחורה והסוחרים הרוסים מהמאות השחורות מפני התחרות חכמי היהודים וסוחריהם, שכשרונם גדול הרבה מכשרונם. היהודים מצאו עצה, יסדו להם בכל הערים בתי-ספר פרטיים על שמות מורים רוסים, ב״ס תיכונים וב״ס למסחר ולמלאכות. בשנה הזאת יצא חוק ההגבלה גם על בה״ס הפרטיים האלה. המתבלבלים רק בכסף היהודים. ובכ״ז נשמע מכמה מקומות, שנעשו ב״ס פרטיים של רוסים יוצאים מן הכלל ורשות להם לקבל יהודים גם עד ארבעים למאה. טעם הדבר הוא ג״כ הפרוטקציה. לבעלי בה״ס ההם יש מגן תקיף בעל השפעה ועל ידו הכריע צרך המשכרת של יחיד את צרך קיום החוק של הממשלה. וממלכה בעלת שיטה כזאת היא אדירה בעולם ודעתה מכרעת בין הממלכות והעמים והמוסר המוחלט נשחת והשכל וההגיון הבריא יבטלו מפני כח הזרוע והזדון.

השמטת האנקטה.

מועד האנקטה ע״ד יהודי גליציא נדחה שוב עד לאחר הססיה של ועד המדינה הגליצי. ארגנו של ד״ר לוונשטין מבטיח, שהדחיה נעשתה ע״פ דרישת הד״ר לוונשטין, כי פתיחת ועד המדינה נקבעה ליום 22 לח״ז ולא רצה שתהיה האקטה בחפזון ובבהלה ותגמר ביום אחד. לבן נשמטה עד אחרי הססיה, שאז תהיה עת לעיין בה בישוב-הדעת. אולי אמת הדבר. אבל בכל זאת אין להתפלא, כי העירו הדחיות התדיריות עצבון והשד בתוך היהודים ובפרט שלפני הדחיה ערערו עתונים פולנים על עצם האנקטה ודרשו שלא תהיה בגלוי ולא בעל פה, כי-אם בסתר ובכתב, להציע השאלות לפני אנשים בטוחים, שיענו עליהם בכתב ודי. ההשערה קרובה, שערעור דפולנים הקנאים היראים מפני מראית עין, שמא יאמרו, שיש ליהודים איזו אינטרסים מחוץ לאינטרסי הלאום הפולני ובכלל אנקטה על עניני יהודים נראה בפרלמנט יהודי חס ושלום וזה איסור גמור, שהערעור הזה פעל על ועד

„שלא להכרית שבט מישראל״. הזקנים הראו אז, כי העם העברי הוא עם בריא בנמוסים חזקים; כי ידעו את ערך האחדות, לחיות בשלום ולא להרבות הריסות ופרצים בחמות היהדות. וחכמינו ז״ל בהעריצם את הרעיון הנעלה הזה, רעיון האחדות והשלום לכל ישראל, אשר הפליגו מאד בשבחו בכמה ממאמריהם, הטיבו מאד אשר דברו: לא היו ימים טובים לישראל וכו׳, כי באמת היום הזה טוב היה מכל הימים אשר עמד ישראל על אדמתו. — את הדברים האלה דבר נחמן בהתלהבות עזה.

— אל תתלהב כל כך — ענהו שאול — לא גלית אמריקה! שגור הוא בפי העולם, כי לוא התאחדנו כלנו, כי אז נגאלנו! — בפיו אמר זאת ובעיניו הביט על נחמן כמנצח.

— אין אני מתלהב מפתרון החידה — התגדל נחמן — אבל ההתפעלות באה לרגלי חליפות הרגשות הסוערות בקרבי: ימי העבר הרחוק האלה יפיחו בקרבי מין רגש נעלה, רגש של יראת הכבוד לאנשים הגדולים מהדור ההוא ובהביטי על מצבנו הנכחי, געל-נפש יאחזני!... בדור ובתקופה, אשר גם אם נתאחד כלנו לחיות חיים חברותיים בלי פרדות, תהיה לנו מלחמה כבדה ונוראה עם שונאינו האנטישמיים בחוץ, המתאמצים לדבא לארץ חיינו, לגזול טרף מפינו ועם מהרסינו, ומחריבינו אשר ממנו יצאו, המתמכרים לשונאינו נותנים ידם להם לבלותנו — ובמצב השפל הזה ירדפו היהודים איש את אחיו, ויש לנו מלחמה מבית ומחוץ!... ובמקום אשר הזקנים, גדולי הדור, היו צריכים להושיט יד לאלה הלוהמים מלחמת קיום היהדות, עכ״פ לעמם — המה מרחיקים אותם תכלית הרחוק...

— אה! כבר רוח הציונות מדברה מתוך גרונך — אמר שאול בלצון — פלא והפלא! כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כן אי אפשר לך בלא ציונות!

— רוח התורה, רוח הדת ורוח הלאום מדבר מתוכי — צעק נחמן בקול מהול בכעס ובתחנונים — מדוע לא יתנו זקני הדור את לבם על מצבנו הרוחני, אשר הוא כ״כ שפל? מדוע לא ישימו עינם על חנוך הבנים והבנות? הבל פיהם של תנוקות נשמע בבתי-ספר, אשר שם יגדלו ויחנכו כעיר פרא ללא תורה וללא יהדות!... כתלי בית המדרש יוכיחו! — צעק נחמן, והביט בעינים מפיקות חמלה על ספרי הקדש, העומדים בארונות מבלי נגוע איש בהם, ואשר דפיהם מדובקים איש אל אחיו, מבלי עלעל בהם — כתלי בית המדרש יוכיחו! שנה נחמן והביט בעין תוגה על כתלי בית המדרש, אשר צל שחור חלש יורד מהספון עד חצים, כאלו לבושים המה צעיף שחור ומתאבלים על ישעריהם כי שוממו, ישערים המצוינים בהלכה ריקים המה מאין אדם! ובבוא היהודים הלאומיים, אשר מצבנו השפל נגע אל לבם ורוצים לעשות מה לתקנת היהדות — לא לבד שזקני הדור לא יתנו ידם להם, להשגיה על חנוך הבנים והבנות בעניני האמונה והדת, אך גם יחרימום, וישימו כל מכשול על דרכם, אף שהם רואים בעיניהם, כי אך לקיום היהדות ולטובתה המה נושאים את נפשם. נחמן התאפק מעט, לשאוף רוח ואנחות דקות כקול תינוק, אשר זה מעט פסק מלבכות ומתרפס לפני אמו, יוצאות מתוך דכדוכה של נפשו...

— לוא היו „היראים״ עושים מה לתקנת היהדות — ענה שאול באחזו בזקנו — כי אז היינו עושים מה שביכלתנו, לסייע להם, מה נעשה ובל היראים יעמדו מנגד, ורק הנאורים, החפשים והאפקורסים המה „עושים״, ובסודם אל תבא נפשנו...

— הרף לך מזה — אמר נחמן בתלונה — בראש התנועה הציונית עמדו בתחלה גדולי הרבנים וגם עתה לא אלמן ישראל מגאונים וגדולים, אנשים יראים ותמימים, ורק אתם העומדים לנו מנגד, טבעתם אותם במטבעת „אפיקורסים״, כאשר עשיתם להג...

אבל אינני צריך להרחיק עדות, מה תאמר עלי?

— כבר אמרתי לך, כי אתה הוא ציוני של יצר הרע, להראות, כי יש לו גם „ציוני הרד״. ואעפ״כ אמרו עליך, שנזרקה בך שמץ מינות!

— כן אמרו? — שאל נחמן, ומשך בכתפיו והתפלל תפלה קצרה: „אדם ובהמה תושיע ד׳, אלו בני-אדם, שהם ערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה״.

* * *

הפועל המדיני להשתמש בתואנה שנזדמנה במקרה, לדחות ישוב את האנקטה, שאינה רצויה, איך שיהיה מחזקה הדחיה הזאת, שנעשתה בקלות-ראש, כי אין ליהודים לצפות הרבה מן האנקטה, אף שחבריה היהודים יבאו בה מתוך שלא לשמה — לשמה וירצו עתה באמת להביא בה תועלת לבני עמם.

תהלת רומניא.

העתון הפאריזי הגדול „לע מאטן“ פרסם מאמר גדול, לתנות תהלת הממלכה הרומנית. הוא הולך ומונה שבחיה, שהיא מעוז התרבות במזרח, מופת הסדרים הטובים ואהבת השלום והצדק ועל כלם הוא מהללה, שקימה באמונה כל אשר נטלה עליה. קשה להבין איך יכול עתון חשוב כל כך בטבור אירפה להונות את הבריות בדברים, שהפכם גלוי לכל. ארץ שאין בה כל זכות פוליטית לעם עצמו, ארץ שמתי מספר אצילים ובעלי כיס מנצלים את כל העם בלי חמלה ומדכאים ומשפילים אותם לעפר, שלא יוכלו להרים ראש לתבוע משפט, ארץ שששבעים ממאה יושביה אינם יכולים קרוא וכתוב בזדון אדיריה, יען הם רוצים כך, למען לא ירגיש העם את החמס, שהם עושים לו, ארץ שלוחצים בה את היהודים ומענים אותם בכל מיני ענויים רק להזק בזה את שלטון מתי מספר החמסנים האכזרים על העם הדל, בדעתם, שיהודים בקחתם חבל בהתקדמות הארץ יפקחו את עיני הרומנים הדלים, ארץ שקבלה את חרותה מידי מושלי אירפה רק בתנאי שתעשה את יושביה שוים בזכיותיהם ובכ״ז יגזלו אדיריה לא רק זכיות האדם של רבע מיליון יהודים, כי אם זכיות האדם של שבע מיליון רומנים נצרים, למלא כיסי עצמם בפרי עמל הדלים — על ארץ כזאת תוכל מערכת עתון אירפה גדול לכתוב מזמור שיר תהלה, לרומם את חכמת מושליה ומדת צדקתם וישרם, בגידה כזאת ברגש הצדק הטבעי של האדם במטרפולין של הרפובליקה דגדולה, אשר על כל בתי פקודותיה ועל דגלה כתוב „חרות, שויון ואחוה“, עלולה להשחית את המדות של עמי התרבות לא פחות מחכמת אדירי רוסיא. היש איפא מה לקוות מיושר אירפה? היש לחכות, כי רגש הצדק יכריע פעם את תאות הרישעה והזדון של בני התרבות האירפית?

זורעס על־אדות היהודים.

בעוד שהסוציאליים באשכנז ובאוסטריא מבטלים את היהודים כאלו אינם ומתאמצים למחותם מתחת השמים, לפי שמנהליהם הם פושעי ישראל, הבושים במולדתם, הודה מנ״ל הסוציאליים הצרפתים זורעס בצרך קיום העם היהודי והפרדו מן העמים. מר מילנר שאל את הפוליטיקן המפואר הזה, עמוד הימין של המפלגה הסוציאלית וראיש הפרלמנטרים הצרפתים, מה דעתו על הכרת הלאום היהודי בתוך המפלגה הסוציאלית? הוא ענה: בכל לבי אני רוצה להכיר את הסקציה היהודית במפלגה וסוף סוף יודו בזה גם החברים העקשנים באוסטריא ובאשכנז. הרגש הלאומי מתחיל לתפוש מקום חשוב אצלנו ואני רוצה, שהרגש הזה ישאר אצלנו. על הציונות ענה, כי לא התעמק בה עוד, אבל לפי דעתו לפני שחרור הפרולטריאט מתחת סבלות עושקיו צריכים לשחרר את כל העמים הנלחצים תחת ידי עמים חזקים מהם. כל זמן שישנם עוד עמים שלמים השרויים בצרה, רחוקים אנו ממטרתנו. גאולת עמים קודמת לגאולת יחידים. בן דבר סוציאלי אמתי, נכרי, שהרעיון הבריא אשר בסוציאלות הוא לו נר לכל מעשיו ולדעותיו. אבל אחרת ידברו הבוגדים, שיצאו מקרבנו ודבקו בסוציאלות, לא שהרעיון לקח את לבם, אלא רק מפלט מצאו שם, להמלט מפני היהדות המאוסה בעיניהם ושלא יצטרכו לקבל עליהם עול דת אחרת. ע״כ גדרו בעדם, שלא תחדור היהדות חלילה גם למחנה הסוציאליים לגלות ערות יהדותם גם הם.

פיליטון קטן.

דאגות.

נזדוגתי בשבוע הזה עם אחד מצוררינו בבית קוה, התחפשתי והעמדתי פנים כאלו אחיו אני בדעה מארץ אחרת ושאלתיו על מצב הענין. „רע רע, עננו אין לנו מזל. הגע בעצמך בכמה עמל עלתה לנו, שתתכונן באוסטריא מפלגה גדולה וחזקה ושלטת בממלכה, לדחות את היהודים מכמה עמדות וכבר היו לנו מניסמרים מקרבנו, בנקים וכמה מוסדות צבוריים והיום מאז נפלה עטרת ראשנו לואיגר זצ״ל כל הבנין רעוע ונוטה לנפול. הבנקים נופלים ונהרסים, מנהליהם, כהני דתנו, שלחו ידיהם בהון העם ונתפשו, שופטים מתיהדים, ילכו לעזאזל, אינם נושאים פני קדושים. מנהלי המפלגה נשמטים ונופלים אחד אחד וכבודנו מתחלל, כי נמצאה בהם עולה, ארורים עתוני היהודים, המגלים מה שאין לגלות וגם אנשים משלנו, דמי כלבים, בודאי השיגו מנה יפה שחד מאת ה„אליאנס“, קמו עלינו להבאיש ריחנו. את כל משא נפשנו תלינו ביורש הכסא, הוא איש נאמן לדתנו ומאיר פניו אלינו, פתאם, אל נא אחטא בלשוני, היתה רוח אחרת אתו והוא מבקר את מלך היהודים את רותשילד ומשתעשע עמו ועם בניו השחצנים יום תמים. כמה בושה העטה עלינו מגננו זה! והפולנים בני בריתנו, משוגעים המה מבטיחך אני, משוגעים, המה רוצים להרים קרן היהודים בארצם, לחלצם מענים, מה אתה אומר לשוטים האלה? ארדבה ימוגו בענים ויתכזו. בחוץ לארץ גרוע המצב עוד יותר. רומא הקדושה, רומא הנצחית, שהיתה תמיד מטרפולין הכנסיה הקתולית, ששמה באו מלכים והשתחוו לרגלי האב הקדוש מלך המלכים, עיר האלקים ההיא נפלה בידי יהודים המושלים בה כחפצם. רק נס מן השמים, שאינם מגרשים את האב הקדוש מארמונו ומדוע לא, הלא המלך וויקטור עמנואל הכופר מסר הכל בידיהם. זה עתה גלו עתוני היהודים סוד, שחסתרגוהו שנים רבות, כי בית מלך שבדים הוא יהודי ועמלנו להשפיל את היהודים היא לריק. נפוליון ימח שמו חמליך יהודי על שבדים, שהמיר דתו למראית עין, לעור עיני הנצרים ועד היום הזה מולבים בניו במדינה נצרית. ומלך אנגליא וביתו מתפארים באולתם, כי גם הם מזרע היהודים, כאלו כבוד הוא להם. ומי הוא היום האיש החביב והמרומם בכל העולם, הנשא בפי כל לברכה ולתהלה? איש יהודי, פרופסור עהרליך שמו, השרלטן ההוא, המתפאר, שהמציא רפואה בדוקה למחלה קשה. מי זה צריך ליהודים ולרפואותיהם! ילכו להם ויעסקו בתלמוד שלהם, כמו שעשו אבותיהם. אני הייתי יועץ את כל הנצרים הנאמנים, שלא להשתמש ברפואתו, כמו שעשו אחינו הנאמנים באדסה, שהחרימו את תרופת עהרליך ואת תרופות כל אחיו הרופאים היהודים עד שגם עתה בימי המגפה הם ממאנים להשתמש ברופא יהודי. אשריהם ואשרי חלקם! אך את האמת אומר לך, גם ברוסיא אין להאמין עוד. השמעת מה עשתה ממשלת רוסיא? שלשה עשר כפרים התירה ליהודים לגור שם התשמע? שלשה עשר, הספר הזה סבנה הוא לנצרים. מתירא אני, שנלבד סטוליפין ברשת היהודים ומי יודע איזו מהפכה יביא על רוסיא בטרם ישוב הצאר אל ארצו. לא חנם מתעתד המניסטר היהודי אסקר שטרוס לבקר את רוסיא, חצי הון רותשילד יוביל שי למניסטרי רוסיא באין הצאר בביתו, למען יבטלו את הגזירות מעל היהודים. אני שורה בדאגה, בלילה לא אישן ולא אמצא מנוחה עד שישוב הצאר על כסאו“.

„הרגע ידידי, עניתיו, אלקים ירחם ולא יעזוב את עבדיו“.

המחטט.

מכתבים מערי המדינה.

לבוב. בליל שבת שעבר גוע פה בעל הצדקה הנפלא ד״ר ווילהלם הולצר, שהיה כמעט יחיד בדורו במעשי צדקתו בטרם חלה חליו הקשה לפני שנים אחדות. היתה עת, שהיה משתכר כמה אלפי כסף בשנה והיה יכול לצבור הון רב והוא חלק כל משכרתו לעניים. כל עתותיו בלה במעשי הסד וכלכלת עניים. אב רחמן היה לכל דל וקשה יום בעירנו. כל איש. אשר לו צרה ומהסור, בא אצל ד״ר חולצר ונושע. כל מי שנעשה לו עולה או השיג פקודה קשה מבית פקודות פנה אל הולצר ונהלין מהרה מצרתו. כי כל הפקידים ידעו את טהר לבבו וצרת נפשו בעני בני עמו ולא השיבוהו ריקם. הוא היה גם הובב שפת עבר ותמך בידי סופרים עברים. בימי זקנתו חלה מחלה קשה, כחות נפשו עזבוהו והיה עזוב ונשכה מכל ובאין לו שום הון, כי מעודו לא דאג לעצמו, היה אנוס להיות מן הצדקה. בן ע״ו שנה היה. הקהלה החליטה לקברו בקבר כבוד בהוצאותיה, להציב לו מצבה יפה וליסד איזה מוסד צדקה על שמו. כל הרבנים הספידוהו, כל ראשי העיר ויועציה וכל פרנסי הקהלה וראשי הבנק לשעבוד קרקעות, שהוא היה הברם. הלכו אחרי מטתו. וכן הלכו מהנות ילדים מבית היתומים היהודי ומבתי הספר של היהודים.

זולקיב. עירנו, שהיתה מקום תורה והכמה לפנים, ירדה פלאים. הנערים יגדלו ללא תורה, מוסר וד״א. בית ת״ת נסגר בפקודת רופא המחוז, כי מהראות חסרות בו ואין איש שם על לב. אם נשאל את פרנסינו, מדוע יביטו על זה כשויון־נפש, יענו: אין כסף. אך הרפה היא, שקהלה בת חמשת אלפי יהודים אין ידה משגת להמציא מאתים כתר לתקן את המהראות. והקהלה אינה עניה, יש לה שני בתים, שהקדישום בעליהם לבדק ת״ת וביהמ״ד. אך שני תקיפים אחזו בהם ואחד נסע לאה״ק, להיות מן הצדקה של החלוקה ואת בית תקהלה הניה לבניו לצמיתות והם עושים בו כמו בשלהם ואין איש שם לב להוציא הגזלה מידיהם. והשני אוחז בבית הקהלה ביד רמה ואין דורש ממנו דין והשבון. גם ראשי הציונים, שבתם בטחנו, כי ייטיבו את החנוך, גם הם אינם עושים מאומה. גם בית המרחץ נסגר בפקודת שר המחוז, כי הוא נוטה לנפול ואין שם אל לב. אולי יועילו דברי אלה, להעיר את אנשי העיר לעשות מה שיש לעשות.

י״ש קרייצר.

פודהייצה. עירנו, שיצאה מגדר עירה ולכלל עיר גדולה לא באה, אור והשך משמשים בה בערבוביא. מספר נפשותיה כשמונת אלפים והיהודים הרוב המכריע. המסחר פרץ בה מאד וכל אב מרגיש הובה קדושה ללמד בני איזו אומנות. יכולה העיר להתפאר, כי רואה ברכה בעמלה, הרבה חכמים ככר הוציאה מתוכה. הברות שונות לכל המפלגות מתקימות בה ועל כלן חברת „ציון“, שבראשה עומד הגביר המשכיל מר בנימין קוטנר והבריה אינם מחוג בני הנעורים כבערים אחרות— שע״כ אינן מתקימות — על דגלה הונים פה בע״ב מכל שדרות העם, ע״כ תפרח וקיומה בטוח. הודות לחבריה הצעירים וביחוד מר מרדכי שור יש לה ביבליותקה כללית ועברית. בכל שעת הכשר מקבצים פה לקרן הלאומית ונלחמים בעד הלאומיות. גם תקוה נשקפה לה לבנות בית־עם, שבו יתרכזו כל כחות העם ומוסדיו. מאשרה היתה כל קהלה אלו נמצאו בתוכה אנשים רב עליליה כמו בתוכנו. אולם אין אור בלי צל. ההורה מונחת פה בקרן זוית, הובשי ביהמ״ד ספו תמו, למוד התלמוד במעט שפסק, למצער מצאנו נוהם, כי בביה״ס העברי תמצא עכ״פ שפתנו מקום מקלט, לבל תשכח מפי זרענו, אך הוא נכון למועדי רגל. בנינו ובנותינו הולכים לרעות בכרמי זרים, הם נתונים לעם אחר ולתרבות זרה וביחוד בנותינו, שלמוד התורה אסור להם משום ה ש ש תפלות והן לומדות בשפות זרות את התפלות עצמה וישומעות שם ישראל לשמצה. אלו היו חכמי התלמוד בזה״ז היו כותבים: כל המלמד את בתו תורה, כאלו מלמדה שלא לבגוד בעמו. — זאת ועוד אחרת: הסרון רב אב״ד והזן מרגיש פה מאד. הרב אב״ד המנוה, שהיה עטרת ראש העיר, גאון תורני ורב מודרני באחד, אשר לפני מלכים יתיצב, נגזר זה כשנה בדמי ימיו. הוא שמש פה גם בתיר ש״ץ, כי נעים זמירות היה ולא היה צרך בחזן. עתה פנה הודה של קהלתנו, פנה זיוה. עתה אחים, עת להעלות על סדר היום את העניגים ההשובים האלה. בראשית כל להחזיק את ביה״ס, לבל יפול כלו, כי קיומו קיומכם. ואח״כ לבא לידי הסכם בשאלת הרב ואין לתת משפט הבכורה לרב, שיתן כסף לאיזו מוסד הקהלה, על רב כזה גזרו קדמונינו חרם כמה פעמים. צריכים לבחור ברב הגון, שלא תבושו בו בתוך באי־כת הקהלה, שלא יאמרו איה חכמתכם ובינתכם לעיני העמים. רב שיעמול לתקן הפרצות ולא יהפוך לצאת ידי הובתו בהלעיטו אתכם אחת בשנה באיזה פלפול יבש. אבל גם מהזן אל תניהו ידכם ולמה תגרע קהלתנו.

פ. ל. רוזנצווייג.

מכתב מטורקיא.

קושטא. הרה״ג ר׳ יעקב מאיר, ההכם בשי בסאלוניקי, שב לעירו ולא גמר עוד בדעתו אם לקבל את משרת „ראשון לציון“ בירושלם או לא. (כידוע קמו מערערים עליו גם הפעם בירושלם, האומרים, שלא היה לראש הגולה להשיבו על בנו בכה עצמו, אלא לקבוע בהירה הדשה וכפי הנשמע שלהו אליו תקיפי השנוררים מכתבי התראה, שלא יהין לבא. המע׳). בכלל סובלים יהודי טורקיא מהסור ברבנים, הראויים לעמוד בראש קהלות גדולות, בית מדרש הרבנים פה אינו מראה אות היים. כידוע עומד בראשו הרב ר׳ אברהם דאנון (הותן ההכם בשי ר״ה נהום), שהוא מלבד ת״ח גדול גם חוקר דברי הימים, יודע כמה לשונות וגם פיטן עברי. הסופר העברי אברהם אלמליח, שהיה עד כה עורך „ההרות“ בירושלם, שאל את הרב דאנון על־אדות מצב ביהמ״ד וזה אשר ענהו: הבית הזה נוסד באדריאנופל בשנת תרנ״א. בשנת תרנ״ז העבירתהו הי כי״ה, התומכת בו, לעיר הממלכה. בימי ממשלת היהיד הונחו מכשולים שונים בדרכו ולא יכול להתפתח כראוי. עתה הדרך סלולה לפניו, אבל מהסור יש בכסף. על שאלת הסופר, איזו פרוגרמה שם לו למטרה? ענה הרב, הפרוגרמה של כי״ה. תמיכת כי״ח היא 3400 פרנק, הקהלות נותנות 5000, מהכנסות אחרות יש 4000 פרנק וכל זה אינו מספיק. — עבודתו החשובה של ראש הגולה צריכה להיות לשכלל את הבית ולהספיק לו די צרכו, שלא יהיה תלוי ברעת האליאנס וברוהה.

ראש הגולה התאונן לפני המניסטר לעניני הפנים על אדות הבזיון, שבזה שר העיר יפו את היהודים בקהל רב. המניסטר ענהו, כי כבר העבירהו מכנו. לפני הכהן הגדול הנהגתתטורקי התאונן הרב על הערבים בתימן, הפוסקים, שלפי משפטי

הקיראן פסולים היהודים לעדות וע״כ יעשו שם בתי־דין ליהודים ככל הפץ שונאיהם בכל משפט ומשפט. הכהן הגדול הבטיח, כי יעשה כל מה שביכלתו, להשוות יהודים לערבים, כי במדינה של השמה אין הבדל.

ראש ביה״ס של כי״ח בטבריה מר כהנוב נשלה לצנעא בירת תימן, ליסד שם בתי־ספר. הוא הי׳כב שפת עבר ידוע. החכם בשי לא יכול לפעול אצל הממשלה לפטור את תלמידי הישיבות בא״י מעבודת הצבא, כי גם תלמידי בתי־הספר הגבוהים של הממשלה אינם פטורים.

הנהגת הקהלה בירושלם שלחה טלגרמה אל ראש הגולה, כי אינה יכולה להמתין עוד על הכדעת הרה״ג ר׳ יעקב מאיר בדבר הרבנות, ראש הגולה הזכיר את קהלת סאלוניקי, למהר בהחלטתה. ר׳ יעקב מאיר עצמו אמר לשואלו בענין הזה, כי יקהיל את תשובי הקהלה ויגיד להם את ההלטתו. בתחלה הוא רוצה לדעת את דעת הקהל בירושלם ואם גם מיעט לא יהפוץ בו שם, אינו יכול לעלות ירושלימה. בסאלוניקי ישב עד כלות זמן כתירתו ואם יצאו עליו עוררים יתפטר גם משם, כי אינו אוהב בצע, הלא הוא מאן לקבל משרות רבנות רמות בקושטא ובאלכסנדריה. הרבה פעל לטובת הקהלה הגדולה בסאלוניקי.

יעקב פרהיה.

מקרוב ומרחוק.

שונות. הקיסר היפני, בספחו את ממלכת קוריא בממלכתו, סלה לכל הפושעים המדיניים בקוריא, גם מחל ליושבי קוריא את חובותיהם במסים ובשנה הזאת פטרם כליל מכל מס. כל זה להמתיק להם מעט את אבדת חרותם הלאומית. — בגלל המגפה השולטת ברוסיא שלחה ממשלת ארצות הברית באמריקה רופאים לכל ערי החוף אשר באירפה, לבדוק את הנודדים, הנוסעים לאמריקה. כל גולה יעצר בעיר החוף בטרם יפליג בספינה חמשה ימים, להבדק אם לא דבק בו הנגף. — הזקן בכל עתוני העולם הוא בפעקין בירת חינא, ששמו קין-קוא ונוסד לפני 911 שנה (באירפה לא היו עוד עתונים לפני מאתים שנה). כל גליונות העתון מיום הולדו עד הנה שמורים בגנזי הממשלה. מיומו הראשון עד הנה לא נשתנה בעתון ההוא מאומה, בין בנוגע לניר ובין בנוגע לדפוס. עורך שזדה לשנות מדעת הממשלה היתה אחת דתו להמית וכן הומתו ט״ו עורכים. — בגלל הגשמים הרבים, שירדו בשבוע שעבר נסחפו מקומות רבים במורביא, בשלזיא וברוסיא. בתים אין מספר נהרסו, גשרים נפרקו, מסלות נשקעו, גם בני אדם רבים נטבעו. — ממשלת צרפת הזמינה בשביל הצבא שלשים מכונות פריחה באויר. — האפיפיור הוציא גזירה חדשה על פרחי הכהנים, שלא יקראו עתונים וההגמונים ישגיחו עליהם, שלא יקראו בספרים אסורים, כי נגלה שמרבים הכהנים לעסוק בספרים חפשים ולהפיץ דעות חפשיות. — מקרי הולירע אחדים קרו עוד באינגרן, בווין חלו עוד בשבוע שעבר שליש נפשות איש ואשתו ובתו ובשבוע הזה עוד אחד. המגפה מתפשטת גם בטורקיא. ברוסיא מתמעטים הנגפים. ובכ״ז מבטיחים הרופאים שאין סכנה. — היוקר באוסטריא הולך וגדול משבוע לשבוע והממשלה אינה רוצה להושיע, להשתדל בדבר הכנסת בהמות ומזון מחוץ לארץ או לאסור את ההוצאה, כי היא מגינה רק בעד בעלי האחוזות הגדולות, המזהירים אותה בהצפה שלא תגרום להם הפסד.

*

בנות ישראל בשבי. הורים יהודים נדונו למאסר לששה שבועות על אשר החזירו אל ביתם את בתם, שנגנבה להמיר דתה. משפט כזה הוא משפט יהודים בגולה ולא משפט גליצי, כי גם ביה״ד הגדול בווין קים אותו. לפני שנתים נגנבה הנערה יהודית געבער מבית אביה בכפר אצל סטרי. עוגבה לקה אותה בלבוב לאשה אחרי המירה דתה. וקרוביה, שידעו את מקומה, באו אליה כאשר לא היה בעלה בביתו ותארו לפניה את עתידות בת ישראל בבית בעל ריק מן האכרים. היא נפתתה ושבה אליהם. הוריה הזמינו את הערל לדין על גנבת נפש ויצא זכאי, כי היא טענה, שברצון הלכה אחריו בלי רשות אבותיה ולא נגנבה. ועתה כאשר הזמין הוא אותם לדין על גנבת אשה מבין בעלה נחרץ עליהם דין מאסר לששה שבועות ועל בתם והתנם לשלשה שבועות. ביה״ד העליון, כאמור, קים את המשפט, אע״פ שברצון הלכה הבת אחרי הוריה. אסור לשאול מה נשתנה המשפט הזה מהראשון.

הועידה הציונית בפרנקפורט. בועידת ציוני אשכנז, שהיתה בשבוע הזה בפפד״מ, החלט להבליט בפירוש בתעמולה הציונית את לאומות ישראל באופן שלא תשאר טעות. וביהוד להחשיב את ההבדל בין הציונות בתור תנועה עממית ובין הסתדריות לצדקה ולחסד.

יהודים בתוך היפנים. בשעת מלחמת רוסיא ויפן דברו הרבה על־אדות מוצא היפנים או למצער הלק מהם מזרע ישראל. העתונים פרסמו, כי נמצאו שם ציורים, המתארים מסע יהודים בימי קדם לאיי יפן, עבודת ביהמ״ק ושיורים מתרבות עברית. ע״פ זה היה אפשר לשער, כי באיזה זמן קדמון אחרי חורבן ב״ד או אחרי חורבן שומרון בא חלק מן הגולים שמה והתערבו בין התושבים. מזמן אחרי החורבן כ״ש לא נודעו שום נודדים יהודים למזרח הרחוק ההוא. אולם עתה מפרסם עתון יהודי באנגליא בשורת סוחר יהודי ושמו י׳ פיליפ, שהיה ארבע שנים באיי יפן והוא מצא, מה שכבר מצאו רבים לפניו, כי קצת יפנים פניהם פני יהודים, אף שבכלל שונים מאד פני היפנים מפני האירפים. האנשים האלה כלם אוהבי מסחר, עובדי אדמה אין בקרבם. כלם יושבים יחד בקצות הערים נפרדים מן היפנים עצמם ולהם בתי מסחר גדולים. הטמיהם גדולים, שפותיהם עבות ומעיניהם נשקפה ערמה. נשיהם לבנות ויפות ושונות הרבה מנשי היפנים. בהיי המשפחה הם דומים ליהודים. פעם עברתי — כן מספר הכותב — ברחוב העיר קובה ונכנסתי אל בית מסחר לכלי מותדות, שתאר פני בעליו העיד, כי מזרע היהודים הם. שאלתי על כלי פורצלאן יפה ודרש בעדו המשה יען (לערך י״ב כתר). על הכלי מצאתי שתי אותיות עבריות „לב״. הסוחר באר לי, כי זהו סמן על המהיר, ששלם הוא בעדו. שהקתי ושאלתי: איך תדרוש המשה יען בעד כלי ששלמת בעדו רק 32 פרוטות. היפני נבהל למשמע אזניו ושאלני איך אפשר לי לדעת את סוד מסחרו ובפרט איש זר. בהמשך השיחה הגיד לי, כי כתב־סתר יש לו שעברה מאבות לבנים מדור דור. מאין מוצא הכתב הזה אינו יודע. הסוחרים כמוהו משתמשים בכתב ההוא למספרי מסחר להסתיר סוד הסוחרים. ערך כל אות הוא זה של היהודים. אח״כ הביא לי מביתו כלי כסף שעבר מדור לדור ומסודה בידו שהוא מביא לבעליו הצלחה ולא ימכרנה בעד כל הון. הכלי הוא כלי־קדש של ספר תורה, בן הסוחר רשם לי כל הא״ב העברי בכתב אשורי. אח״כ מצאתי עוד יפנים אחרים בעלי טפוס כזה היודעים את הא״ב. אבל אין בהם איש היודע מוצאו ומולדתו. הם בעיני עצמם יפנים. לפי זה אינם בכל אופן מגולי יהודה או ישראל מהחורבן הראשון, כי הם לא ידעו את הכתב האשורי. הם באו הנה כפי הנראה בימי הבינים מפרס או מבבל. גם בשאר ארצות אזיא המזרחית נמצא עקבות יהודים שנטמעו כע״ים והניהו אותיותיהם בתוכם.

מושיע האנושות. סופר רוסי השב ומצא, כי אלו הפיץ הפרופסור היהודי עהרליך בפרנקפורט לעשות עסק בהמצאתו את הרפואה הבטוחה לחולי מחלת הסוטה, היה יכול על נקלה להשתכר עד מאתים מיליון מארק, אלו היה רק דורש תשלומים בעד הציר, שנתן לכל הרופאים שבעולם הנם. וכן כל ימי חייו היה יכול לעשות לו מונופול, שכל העולם יקנה מידו את התרופה. והוא לא דרש מאומה. ספק גדול הוא אם רופא מן המאות השהורות או מן הנוצרים-סוציאלים היה בעל גדל-לבב כהיהודי הזה, לתת לאנושות במתנה דבר, שהוא יכול לעשות עשר רב ממנו מבלי שיתרעמו עליו הקונים, כי כל רופא וכל חולה היה משלם בעד רפואה בטוחה כזו בעין יפה.

מלכים מושלים מזרע היהודים. בגליון האחרון של ה„פוסישה ציטונג״ אנו מוצאים את הדברים האלה: כי הדינסטיה של הברנאדוטים בשוודים מוצאה מן היהודים — זהו דבר המפורסם לכל. ברנאדוטי, מפקד צבאות הקיסר נאפוליון הראשון, הי׳ יהודי, עוד בהיותו עורך דין החזיק באמונת היהודים, ורק אחרי-כן לאחר שעזב את מקצוע הפרקליטות ונכנס אל הצבא קבל את הדת הנוצרית. הסופר הנורבגי הגדול ביירנסון אמר פעם לכותב הטורים האלה, כי אָסקר מלך שוודים ונורבגים איננו יליד הצפון, כי אם מזרחי על-פי מוצאו ובודאי לא המעיט זה מדמותו של המלך המנוח, אשר היה, לפי דברי כל שבאו אתו במשא ומתן, לא רק אחד מגדולי בני-האדם בדורו על-פי מדותיו המצוינות ומעלות-נפשו, כי גם הפייטן היותר גדול של עמו. — עוד פחות מזה ידוע, כי גם בני משפחת המלוכה באנגליה מחליטים, כי מוצאם מעם ישראל. הם חושבים את עצמם על-פי ספר יחוסם לצאצאי דוד המלך. המלכה האנגלית וויקטוריה, אמו הזקנה של המלך האנגלי שבימינו, האמינה באמונה שלמה ביחוס מוצאה זה, ואת התעודות והכתבים, המוכיחות לפי דעתה את אמתת הדבר, שמרה מכל משמר כאוצר קדוש. יש ספר גדול, המבאר בארוכה את אמתת התאוריה הזאת. שם הספר הזה, שחובר על-ידי ריד-הארי הוא: „The lost tribes of" (שבטי ישראל האובדים). בספר זה מוכיח המחבר, כי אחת מבנותיו של צדקיה מלך יהודה, אשר קרב אותה אליו הנביא ירמיהו ולקחה תחת חסותו, נמלטה מגלות בבל לאירלנד. שם היתה אשה למלך. ההיסטוריה מונה 54 מלכי אירלנד ומוצא המלכים האלה מתחיל משנת 580 לפני ספירת הנוצרים. אחד מצאצאי בית-המלוכה האירי הזה היה פירגום מואיר, מלך ארגילסייר, שמלך בשנת 487 אחרי ספה״נ. אחד מצאצאיו היה אח״כ המלך הראשון בשוטלנד (שנת 834 לאחר ספה״נ), ושמו קיניי מאק אלפין. המלך השוטלנדי הזה היה אביו הזקן של יאקוב הראשון מלך אנגליה. ממנו הסתעפה המלוכה עד שהגיעה לבסוף אל המלך המנוח אדוארד השביעי ולבנו המלך, המושל היום, גיאורג. גם ההידצוגית מטיק, בתו של ההרצוג מקאמברידזי — אמה של מלכת אנגליה חשבה את מוצאה העברי לודאות גמורה, שאין להטיל בה ספק. נדרה, הפרינץ האואלסי של עכשו, נקרא על-פי הפצה המיוחד בשם דוד לזכר מוצאו מדוד מלך ישראל. בשם הזה, אשר יש שנקרא בו גם המלך המנוח אדוארד השביעי, רגילים לקרוא אותו בחוג בני משפחת המלוכה. („הזמן״).

ע״ד התישבות היהודים בבבל. הדין והחשבון של האקספדיציה, ששלחה יק״א למספוטמיה, להקור ולדרוש עד כמה מסוגלת הארץ לישוב של יהודים, כבר נמצא אצל המועצה המרכזית היק״אית. ההתיעצות בענין זה תהיה בקרוב. הדוה״ח איננו מכחיש באפשרות ישוב של יהודים במספוטמיה, אלא מתנגד לכך, שיתהילו במעשי-הישוב קודם שיוציאו אל הפעל את ההשקאה המלאכותית, הממשלה הטורקית מתיחסת אל ההצעה הזאת בהבה. ואף שאי אפשר להכחיש, שפקידי המקום אינם נוטים רצון לשאיפות הקולוניזציוניות של היהודים, אין בכך כלום, יען כי אין ספק בדבר, שהפקידים המקומיים יכנעו לפקודת הממשלה המרכזית. הקומיסיה מביעה גם את תקותה, כי בקרוב יעשה החוק גם ליהודים את אותן ההנחות, שהיא עושה להמושלמים, המתישבים על אדמה ישוממה. ממקום אחר מודיעים, כי בין האינזינר האנגלי ווילקוקס ובין ממשלת טורקיא נעשתה פשרה ומעתה ישבו ומסרו לידו את מלאכת ההשקאה המלאכותית. ומה שנוגע להתישבות מספוטמיה כבר עבדה ממשלת טורקיא הצעת-חוק בדבר ישוב סיסטמי של ערבים בחלקי כבל הפוריים. עפ״י חוק זה ינתנו לערבים שטחי-אדמה וגם תמיכות-כסף הגונות לכלים המכשירים הנחוצים לדבר. מיניסטר-הכספים דזאוויד-ביי אמר בעברו למסעיו במקדון בנאומיו השונים, שנשא שם, כי החליטה הממשלה לאחוז בהפוליטיקה האגרארית שלה רק בהפרינציפיון, כי האדמה העותומנית שייכת רק לעותומנים.

ה„מזרחי" על־אדות השמטה. רבים ישאלו מדוע ישותק המזרחי בשאלת השמטה. על זה ענתה לשכת המזרחי לרוסיא כלידא: אין רבנו הגאון מוצא כל תועלת ביציאת המזרחי בנגד האוסרים בירושלם. כי מה יוכל המזרחי לאמר להם, והם האוסרים, לא ידעוהו? המזרחי יתיר את העבודה בשביעית! וכלום לא התירו אותה כמה וכמה מהגאונים ז״ל? כלום לא עבדו כבר אכרים בשנות שמטה אחדות על יסוד היתר זה? וכלום יהא היתרו של המזרחי השוב יותר ומקובל יותר? — או שמא יבוא המזרחי להראות להאוסרים את כל אותו ההפסד, שהם גורמים להישוב הצעיר? אבל כלום לא ידעו הם את הדבר יותר ממנו? הן במקום המעשה הם יושבים והן רואים הם את הדבר בעינו, ומי כמוהם יודע את ההפסד הכרוך במעשיהם. ואם בכל זאת יתנם לבם לעשות מעשיהם וכליותיהם לא ייסרום — איזו מלים אפוא יבחר לו המזרחי להגיד להם? או שמא יראה להם המזרחי על „הלול-הקדש״ שהם גורמים במעשיהם אלה, אחרי שהכל מבינים, כי לא „יראת-המצוות״ הביאתם לידי איסור זה אחרי אשר לא עליהם תחול אחריות העבודה, שהאכרים עובדים על יסוד ההיתר, שהתירו להם גאונים ידועים, והכל אפוא רואים, כי רק איזו פניה רעה ובונה מזיקה צפונות בדבר זה? אבל הדברים הללו כל-כך גלוים הם גם לאחרים, גם להאוסרים עצמם עד כי רק למותר יחשב, אם יבוא המזרחי לחזר עליהם גם הוא. עכשו אפוא יגידו נא כל אלה הדורשים מאת המזרחי איזה

מעשה כנגד האוסרים: מה הדבר אשר יוכל המזרחי לאמר להאוסרים והם עצמם לא ידעוהו? על כן החליט המזרחי: „אין טוב לענין זה אלא השתיקה והאלהים יריב את ריב הצדיק!"

גרים. בעוד שכמה מאות יהודים המירו דתם בשנה הזאת ברוסיא בשביל הנאה קטנה מרבים לדבר באדסה על שתי נשים חשובות, שעברו אל כנסית ישראל. האחת היא צרפתית קתולית, שהתגירה בביהכ"נ והיתה לאשה לגביר יהודי יהושע ליפובסקי בקרעמענטשוג, והשנית היא רוסית בת הגנראל קוזליאניקוב והמיניסטר לצבא סוחומלינוב הוא דודה. היא היתה לאשה להמילינר ליב ברודסקי.

שקל ישראל בביאליסטוק. ל„היינט" מודיעים מביאליסטוק, כי כאשר הפרו שם בחצר של יהודי נמצאו במעבה האדמה מטבעות עתיקים אחדים וביניהם אחד, שחרות עליו „שקל ישראל" ו„ירושלם הקדושה", דומה לאלה, שאומר עליהם גרץ, שנכבשו מאתים שנה לפני החרבן.

מ. א. קלוזנר. בברלין נהרג ביום ד' שעבר הסופר העתונאי היהודי והעסקן הצבורי החרוץ מר מ' קלוזנר, המזכיר הראשי של סניף ח' כי"ח באשכנז. הוא היה כמה שנים העורך הראשי של ה„ברזנקוריער" ועורך עתונים יהודיים. בכל שאלות היהודים היה הוא מראשי המדברים. ביום ד' שעבר עבר בחוץ מתעסק במחשבות ומרכבת אוטומוביל עברה עליו ורטשתהו. בתו היתה הרופאה הראשונה באשכנז. בן ס"ב שנה היה.

מזומן. וואלף: מדוע משמיטים את האנקטה על הדלות היהודית מחדש לחדש? בער: כי אין עוד צרך בה, לפי דעת הפולנים. הם אומרים, שיש עתה לקלוב היהודי „מזומן".

רמת המצפה.

כותים וכתים.

השם „כותי" מובא פעמים רבות בתלמוד במובן „גוי". ואולם משמעו העקרי של השם כותי הוא שומרוני. כנוי המצין קבוץ ישראלי, השונה מכלל ישראל רק בנוגע למורשת אבות, לפרושי חכמים ומסורתם, השתנה בסוף לכנוי המצין את הנכרי. באמת חזיון מוזר, שראוי להתחקות על שרשיו. אין דבר יותר מענין בחכמת הלשון מאשר להסתכל במהלך ההתפתחות של הבנת המלים הפרטיות. רוכשים אנו בזה סקירה בחיי הנפש של העמים. נגולה לפנינו השתלשלות הגדות או השפעת קורות התבל או חליפי תרביות עם כל זרמיהם והסתבכיותם. חכמת הפילולוגיה היבשה והצנומה, בלי לחלוחית של רעננות למראה עין, אוצרה במעמקיה כמה אפיקי מים, כמה נבכי חיים מפכים וסוערים. רק העין צריכה להיות מובשרה להביט ולהרגיש.

לפנינו תמורת הוראה של המלה כותי. פה מוכרחה להיות איזו שגיאה, איזו חליפה במלה דומה לה, אשר צינה באיזה זמן מן הזמנים את הנכרי. נעיין.

יש בתנ"ך מלה דומה לכותים, והיא כתים (בחיריק) מה היתה הוראתה בעברית הקדמוניה — קשה לומר. היא עודנה שאלה מדעית, שלא נפתרה כל צרכה. בסוף ימי בית שני רואים אנו, שהשם כתים מציין איזו ארץ רחוקה מעבר לים. בלי ספק גרמה לזה נבואת בלעם: „וצים מיד כתים וענו אשור וענו עבר" (במדבר כ"ד כ"ד). היהודים היו סבורים תמיד, שאיזה לוכד ממרחקים פרץ לאסיה וכבש ארצות והכניע עמים, ואליו היתה מכוונה נבואת העתיד הזאת ובנו את עמו בשם כתים. כן נחשב אלכסנדר הגדול, שיצא ממקדון, לצר הבא מארץ כתים (חשמונאים א' א'). כן נקראו מלכי הסורים צאצאי סלוקוס, אשר משלו בישראל וענו אותם — כתים (דניאל י"א ל'), רק מפני מוצאם היוני. בהתאמה לזאת מעיר יוסף הכהן, ששם כתים מציין את כל המדינות והאיים שמעבר לים, אע"פ שבתחלה צינה המלה הזאת רק את קפרוס (Antiquitaks). המלה כתים עברה מעם לעם או התרחבה על כל העמים. אבל במשך הזמן הצטמצמה שוב המלה הזאת לציין עם יחיד, את הכובש היחיד, אשר רכז בידו את כל שלטון העולם העתיק והדביר בתקפו בלי רחמים את עמי אסיה המערבית: את הרומיים. וצים מיד כתים מעתיק הירונימוס Venient in trieribus de Italia (יבאו באניות מאיטליה). כתים היא איפא איטליה, כלומר רומי וכן מתרגם אונקלוס ויונתן. וכן מבאר רב (סנהדרין ק"ו) את הפסוק הזה „וצים מיד כתים" „ליבון אספיר"; ליבון liburna = אניה, אספיר היא מלה יונית ופירושה מערב, כלומר איטליה. המדרש מפריש „כתים ודודנים" „איטליא ודרדניא" (ב"ר פל"ז). כתים נדרשה בכל מקום אחרי החרבן על רומי, וכן אמר רש"י: כתים נקראו איי הים והם הרומיים (ישעיה כ"ג א').

והדרש, שמקורו בהתיחסות המיוחדה של ישראל לקורות התבל, נכנס בימי הבינים לשמוש הלשון. ליוסיפון בן גוריון אין שם אחר לאיטליה מאשר כתים. וכן הוא מספר, כי יאנוס „מלך בבקעת כנפניא בארץ כתים", כלומר בקמפניה אשר באיטליה ואחרי יאנוס מלך שם „לטיאנוס, זה באר את הלשון בלעז ולשון לעז ליטינו באותיות על שמו" (פ"ב ופ"ג). לפי השקפת היהודים האיטלים בימים ההם יסד לטינוס, אשר משל בכתים את „לטינו באותיות", כלומר את הרומית הספרותית (בנגוד ללשון העם). וזה מקור הכתים-האיטלים: הם יוצאי ירך יפת. „ויהי בהפיץ ה' את בני האדם על כל הארץ ויתחלקו לחלקים ויהיו בני כתים לאגודה אחת ויצאו בבקעת כנפניא וישבו שם על נהר תיביראו" (יוסיפון פ"א). תיביראו הוא טיבר אשר עליו יושבת העיר רומי.

לפי זה השתמשו בימי הבינים בשם כתים לסמן את איטליה. אבל איך יתאחד הכנוי הזה, המוציא את הרומים מבני יפת, עם ההגדה המקובלת באומה ע"ד מוצא הרומים מאדום. כח הדמיון, המבקש עצות ומישר נגודים, מצא קל מהרה נקודת התקשרות בין אדום וכתים. המלך הרומי ההגדי ינוס-סטורנוס נחשב לאחד עם צפו בן אליפז בן עשו (יוסיפון פ"ב). וכן מספר בעל ספר הישר (פרשת שמות), החוזר בשנויים רבים את דברי ימי הכתים אשר ביוסיפון על צפו: „וימלוך על כל ארץ כתים וארץ איטליה". או סתם בלי כפל לשון מיותר: „ויתיעצו בני כתים וימליכו עליהם את צפו". זה הוא הגשר בין כתים לאדום. „עודנו הולך בדרכי כתים ובדרכי עשו הרעים" (שם) בזה הוא מחבר את מדות שני העמים לחטיבה אחת. ולפי זה בנו את רומי כתים וגם אדום. בנוגע לצפו מענינת היא הרכבת ההגדות בו. יוסיפון מספר עליו דברים, השייכים לחוג בדותות ע"ד הרקולס, כגון המעשה ע"ד פר בן בקר (יוסיפון פ"ב f: Livius: de urbe condita, liber I 5), ובס' הישר מעורבב צפו עם סציפיו שר צבא הרומים, שנצח את בני קרתגו ויש עליו (על צפו) שנלחם עם בני אפריקא, עם אזדרובל וכו' (פ' שמות).

צפו האדומי מלך איפא בכתים, כן רצתה ההגדה לעצמה. אבל זאת לא הספיקה לה עוד לסבת כנוי הכתים בכללם אדום, והיה נחוץ לה עוד טעם אחר. ע"כ שלח כח הדמיון היהודי את ידו בכישור וטוה בדותה ע"ד אביאנוס מלך כתים, אשר הכניע את אדום ותהי אדום „תחת יד בני הכתים ויהיו לממלכה אחת מהיום ההוא". ימים רבים אין מלך באדום ותהי כל ממלכתם את בני כתים ואת מלכיהם" (ס' הישר יהושע). אדום הפסידה את ממלכתה ותתבולל בתוך הכתים. „אדום", השם הרגיל של הרומים, נסוג אחור מעמדתו מפני הפורץ החדש „כתים". הכתים הם העקר והאדומים טפלים להם. מאז נקראו הרומים, האיטלים, סתם כתים וכן נקראו כל הנכרים. גם „גוי" ורומי נחשבו לאחד, „ותדעל מלך גוים זו מלכות אדום" (ב"ר פמ"ב). וקרוב א"כ להניח, שמפני המובן הבלתי ברור של השם הכולל כתים, הנרדף עם „גוי" ערבבו הלבלרים המעתיקים את כתי (בחיריק), שמובנו רומי או נכרי, בשם הדומה לו כותי, שמובנו שומרוני וכנו בטעות את הרומי, הנכרי, בשם שאינו מתאים לו „כותי". רק שגיאה באופן כזה יכול לבאר את השנוי בהוראת השם כותי.

מתתיהו מיזיש.

מגנזי החכמה.

לא רק ספרים תלויים במזל, כדברי הורץ, כי-אם גם תגליות מדעיות גדולות. לבא בעת הנכונה הוא גם בחכמה סוד ההצלחה, לפעמים יגלה חכם דבר גדול במדע, העתיד לסולל דרך חדשה, אלא לפי שאין המגלה גדול הדור או שאין הזמן ראוי לו, ילעגו לו ולא יאמינו בערך מציאתו. חכמתו תושלך אל גנזי החכמה בין הכתבים הפסולים והוא ירד עמה אל תהום נשיה. בספרי טבע ישנים אנו מוצאים בין מיני האור הטבעיים גם „אור האוד", שממציאו היה הבארון רייכענבאך, שגלה גם את חומץ העץ (המונע את הרקב) ואת הפאראפין. רק אנשים בעלי הרגשה יתרה יראו את האור הזה. המה יראו דברים רבים, וביחוד מתכיות, מאירים בחשך בגלל אור האוד שבהם. לפי דבריו יש בירה האור הזה ובעלי הרגשה יתרה יראוהו מאיר דרך פחי אבץ (צינק) ונחשת, בעוד שפחי עפרת יעכירוהו. אלו היה לנו אבר להשיג את האוד, כמו שיש לנו אבר לראיה ולשמיעה, אז היינו יכולים להבדיל בין אמת וטעות, בלי ראיות הגיוניות. כי אוד חודר אל הגופים ומגלה בהם כל סתום. כן הבטיח החכם ההוא. חכמי זמנו לעגו לו לפני ששים שנה. ואחרי חמשים שנה גלה רנטגן את קרני האור הנקראים על שמו והפתיע את העולם בבשורתו המתמיהה, שישנו אור, שאינו נראה לעינים, אבל בעזרת מלה כפול של פלאטין יראוהו הכל. והאור הנפלא הזה חודר גם בעד גופים בלתי שקופים ונוכל לראות בו דברים, שעד כה לא ראתן עין. ולא ארכו הימים ובאו חוקרי החימיה סקרל וקורי ואשתו וגלו חמרים מאירים, שסגולתם להשפיע על חמרים עבורים אחרים, שיאירו גם הם וגם האור הזה (הלוים ורדיום) חודר בעד גופים בלתי שקופים ומגלה כל סתום. וכמו האוד כן גם אלה אינם חודרים בעד כל חמר וחמר, ישנם חמרים, שאינם יכולים להאיר בעדם ובזה יש לנו אפשרות להכיר גופים בתוך גופים (כגון חמר זר בתוך גוף האדם). אם גלה באמת גם רייכענבאך חמרים מאירים כאלה או רק כעין רוח נבואה נצנצה בו, לשער, שישנו אור נעלם כזה, העומד להגלות, לא נוכל לדעת. אבל הכללים שנתן באוד שלו מתאימים לגמרי לכללי האורות החדשים שנגלו אחריו.

וכן הדבר בענין שיטת קופרניקוס על התכונה. הלא היא כתובה בספר הזהר שלנו, שעכ"פ נגלה מאה שנה לפניו ואיש לא שם אליה לב וגם היהודים החרדים עדיין לא קבלו את השיטה הזאת, כי על דברי הזהר הברורים אומרים שאינם מובנים.

כן היה גורל חכמתו של חוקר הנפש תאודור פכנר, שהעלה בחקירתו, כי גם לצמחים יש נפש מרגשת. דבריו היו ללעג ולקלס בעיני חכמי דורו ונדחו בשתי ידים. עד שהכירו הפיזיולוגים בזמננו שאמנם כן הוא, הצמחים מרגישים, כי יש להם צנורות, להוליך את הגרוי החיצוני. יש להם אברים מיוחדים להרגיש את כח הכבד ואת האור.

בימי קדם העסיקה שאלה חמורה את החכמים: אם אפשר לעשות זהב באופן מלאכותי. ורבים נסו לעשותו ואמרו שהצליחו. ואח"כ כאשר הכירו, שהזהב הוא יסוד ראשון בלתי מורכב נדו ראש על המהבילים ההם וחקקו חוק, שאי אפשר להפוך יסוד ליסוד אחר. את חכמת האלחימיים השליכו אל גנזי החכמה ולא פנו אליה. אולם באמצע המאה שעברה מצא החוקר האנגלי פרוט, כי אטומי כל היסודות החימיים משקלם רק נכפל ממשקל אטומי הקל שבקלים אשר ביסודות, הוא יסוד המימן, שהוא יסוד היסודות. אח"כ גלו החוקרים מנדליב ומאיר, כי תכונת היסודות, מראיהם וסגולותיהם באו להם רק מכמית משקלם. כלומר חמר כל היסודות אחד הוא וההבדל ביניהם הוא רק באיכות משקלם, אם האטומים דבוקים היטב זה בזה או יש רוח ביניהם וכמה שעור הרוח הזה. יש לנו 77 יסודות חימיים וכל אחד דחוס (דיכט) מחברו בשעור שוה וזה בדיוק רב כל כך עד שאם יחסר לנו יסוד אחד בתוך שלשלת היסודות נוכל להגיד על היסוד החסר בדיוק מה תכונתו, משקלו, תארו וכו' וכבר קרה כזאת ואח"כ כשנמצא היסוד החסר היה באמת כמו ששערו. מזה יש לראות, שבהכרח אפשר הוא להפוך יסוד אחד לאחר, אחרי שיסודם העיקרי אחד. כבר נעשתה התחלה הרת תקוה רבה. לפי דעת מנדליב יסוד כל היסודות הוא האתר, הממלא את כל חלל העולם. חלום האלחמיים אינו איפא הבל גמור. עוד יבא היום שאפשר יהיה לשנות את היסודות ולעשות חמר רב הערך מחמר קל הערך.

ד"ר נב"י.

עיוז בספרים הדשים.

אוצר ישראל. אנציקלופדיא לכל מקצועות תורת ישראל, ספרותו ודברי ימיו בעשרה כרכים. ע״י יהודה דוד אייזענשטיין. חלק רביעי דאג — חתן נויורק עת״ר.

ישספר אגרון, המאסף בל תורת ישראל, מסודר עפ״י א״ב, נחוץ, ושחסרונו נרגש לכל איש, הוא דבר ברור, שאינו צריך הוכחה, כי הוא ארגז ספרים, ואוצר נעלה המאיר עיני כל אדם, בלתי תורני, אם אך ידע קרוא עברית, ומקמיץ חפוש וחקירה ובלוי זמן למלומדים וחוקרים. ע״כ נקרא ברוך הבא להאוצר החלק הרביעי הנדפס ובא בספרותנו ויהי המו״ל ברוך, אשר נטה שכמו לסבול העבודה הרבה הכבדה והכבודה הזאת. הכרך הנובחי מכיל, במו הברכים הראשונים, 320 עמודים, נדפס ברוב הדר ויופי עד שבתארו החיצוני אף דעת המפונק תנוח. החלק הרוחני מעובד ע״י סופרים מובהקים וחכמים נודעים למשל: המגיד ר' בער ממעזריטש ושטתו בחסידות ע״י ד״ר ע' גינציג מו״ל האשכול. הדראמא העברית והיהודית — ד״ר י״ל לנדא, דרש ודרשנות בהלכה והגדה, הדרשנים הראשונים והאחרונים וכו' ע״י העורך וסיעתו. רב האי גאון — דר הרכבי. הלכה למשה מסיני, הלכה למשה מסיני, הלכה למעשה, המירוס המשורר היוני והמקורים העברים שלו מאת ד״ר מרגל, מחבר המלון האשכנזי-עברי. ס' הזוהר עפ״י הוכחה מדעית, שהיא עתיק ולא חובר ע״י ר״מ דיליאון — העורך. חיוג יודה המדקדק — פרופי' בכר. חוי הכלבי — פאָזנאנסקי, ועוד הרבה מאמרים נכברים ומדעיים. ובמעט נשתומם איך יכולנו לעמוד — ובפרט המון בית ישראל — בלי ספר מועיל בזה עד היום. גם נמצאו בו תמונות חשובות.

אולם מרוב חמר העבודה בכמות ובאיכות נמצא זער שם, שלא ירדו הסופרים לעמק הענין. למשל: דודנים מעתיק הכותב דברי הח' שטיינבערג, שבתרגום ירושלמי נקראו דרדנים והם בני דרדניא בגלילות העיר טרויא ובתרגום השמרוני ובדה״א א' ז' נקראו רדנים ברי״ש, א״ב הם יושבי האי רודוס וכו'...״ וכנראה צדקו דברי שד״ל, שאמר, שלא דודנים ולא רודנים, אלא דרדנים שמם ולהקל על הלשון אמרו לפעמים דודנים ולפעמים רודנים, כמו דעואל רעואל, וכן הסכים גזיניוס.

לערך הלכה והלכה למשה מסיני: עין בס' הבל מנשה לר' מנשה גראסבערג, שחושב והולך מאה ושבעים ושש הלכות למשה מסיני.

לערך זוהר: ס' הזוהר נזכר בשם „מדרש ר' שמעון בן יוחאי״ ברבנו בחיי עה״ת עי״ש. ושכח החכם הכותב, כי גם הרמב״ן מזכירו. אבל טעה עם הג' יעב״ץ שחשב, שזהו הזוהר וכבר הראיתי בס' תלדות הרמב״ן (צד 36 הערה קנ״ה), שכונת הראשונים ז״ל על מדריש הלכות, שנדפס אח״כ ע״י החי דר. האפמאן והוא המכלתא על ס' שמות, שהיה בכ״י (פפד״מ תרס״ה). שם ב„הוספות״ נאמר: ר' יעקב עמדין מביא ראיות מוכיחות, שרוב דברי הזהר נכתבו אחר חתימות התלמוד ובין הראיות היא, שנאמר בזוהר: „כגון עזרא דאמר ‚זכרה לי אלקי לטובה״ ובאמת נחמיה אמר זאת. ופלא על המחבר, שמביא את הראיה הזאת, אשר הג' יעב״ץ שגה בה, כי היא ש״ס ערוך „מכדי כל מילי דעזרא נחמיה אמרינהו, ונחמיה מ״ט לא איקרא סיפרא על שמיה? אר״י ב״א מפני שהחזיק טובה לעצמו, שאמר זכרה לי אלקי לטובה״ (סנהדרין צ״ג ב'). וכן רבותינו רש״י, בעלי התוספות והרא״ש קראו לס' נחמיה בשם עזרא, באשר השכיל להוכיח ר״מ קוניץ ב„בר יוחאי״ (מענה י״ג ומענה קכ״ט). גם היה ראוי להזכיר, כי לבעל ראשית חכמה היתה העתקה אחרת מס' הזוהר, כנראה (שער היראה ס' י״ב) והרמ״א עשה פירוש על הזהר (כנזכר בס' תורת העולה) וישי״ר מקנדיה נסע לא״י לראות ס' הזוהר (בס' מצרף לחכמה) והוא — ישי״ר — שמע, שבזזו מהאקדימיה כהיידלברג ס' הזוהר על קלף על כל כ״ד ספרי קודש. — ושיש בזוהר הוספות מידי אחר כתב ר' אברהם גילאנטי בפרוש הזוהר פ' וישלח: „אינם דברי ר״א אלא דכ״י מחבר הספר בימי הגאונים או חכמים אחרים שחברו המימרות יחד שכתב ר' אבא סופר רישב״י והם חלקום לפרשיות כל פסוק בפרישה ישלו והם אמרו ומישלהם הוא... וכמוהו רבים יש בזוהר וכלהו מתרצי בהכי״.

ערך חביב ר' לוי. נכתב בקצור עד שנחסרו כמה דברים מקוריים לתולדותיו (השוה ס' השנתי ההונגרי מאת הפרופ. באנייצי במאמרו של ר״א גרינהוט צד 111).

לערך חלזון. לא נזכר, כי הג' ר' גרשון העניך מצא את החלזון ככתוב באר היטב בס' שפוני טמוני חול והוא מומנט יקר לערך זה.

לערך חנוכה, לא נזכרה המחלוקה הספרותית ע״ד מאי חנוכה ע״ד דעת הח' חז״ס מו״ל הצפירה וס' אגדת פך השמן לר״ש אלכסנדראוו.

הגליון לא ירשני להאריך עוד והעיקר כי בספר הזה תתרכז כל חכמת ישראל וספרותו ואשרי מי שחסרונותיו מנויים ועל מלאכות כאלו אמר המשורר הגרמני גיתה: כי צריכים אנו לקראותן שלמות ומשלמות אם עשינו כדי כחנו, כפי שירשנו הזמן והמצב, וכמו שמתנצל החכם המחבר בראש החלק הזה ומבטיח אותנו לתת לנו מלואים לספרו בכלות החלק החמשי. בפרט אין לנו לשכוח, כי צריך שישים העורך לנגד עיניו, שתשלם המלאכה בעשרה כרכים. — המחבר והמאסף ר״א חכם וחוקר בעצמו, אשר בעינו החדה, החודרת והמבקרת יקיף כל החומר הדרוש לחפץ עבודה נכבדה בזו ורוב דברי הספר מלא חן בסגנון לשונו הפשוט והנקי והרוח הקונסברטיבי המרחף על פני הענינים, אשר יובל להיות ע״כ לספר-עם אפילו לאהינו האדוקים והיראים.

מאיר אליעזר הכהן רפאפורט-הארטשיין.

רסיסים.

על חטאים וטעיורי אפשר לסלוח, קשה לסלוח רק על התהבולות, שמשתמשים בהן להסתירם.

אל תתמה על רוב הפלפול והוכוחים, שמשתמשים בהם בעלי הרעיונות החדשים: על סחורה גרועה צריכים להרבות בדברים.

חכם אחד נשאל ממי שהיה בצרה, מה לעשות, וענה: עשה מה שהיית יועץ את הברך, אלו היה במקומך.

אלו היתה הרות גמורה לאדם, לעשות ולהרוג כל מה שהוא רוצה, היה עושה מעט ותרל הרבה...

בחתונות יהודיות הדלו להשתמש בבדחן, כי השדוכים בזמן הזה הם עצמם מלאים בדהנות.

ישנם כמה אנשים, שכל ימיהם המה היים ביושר ופועלים צדק — על חשבון אחרים.

דום־לב השחצנים אינו ע״ד מה שיש להם, כי אם על מה שאין לאחרים.

בראותך איש מודה מעצמו על מומיו הקטנים, דע שזהו מתוך גאות.

לפנים אמרו „לפני שבר גאון״ והיום מכבדים את האדם הגדול בתאר „גאון״ רק אחרי השברו.

היש לתמוה על המחסור ברבנים הנרגש עתה? היהודים בזבזו כל כך את התארים „רבי״, „מורנו״ וכו', השייכים רק לרבנים, עד שאין עוד למי לתתם...

שקר הדבר, שהחזנים הם שוטים, שאם כן היו יודעים ששומעיהם רעבים ולא היו מאריכים כל כך בזמירות.

שקר הדבר שהשוטים מצליחים, שאם כן היתה יותר הצלחה בעולם.

ה„עולם״ היהודי מת, על־כן לחלק גדול של היהודים לא נשארה מכל היהדות רק היאהרצייט.

על היהודים אומרים, ששלשה מהם עושים שאון יותר ממאה מעם אחר. היש לתמוה על זה? נחל קטן וצר הנופל מראש הצור, רועש יותר מנהר רחב ידים העובר לכטה.

יש אובד השלטון על עצמו בהשיגו שלטון על אחרים.

מה זה יאשימו את היהודים על אהבת הלוקסוס? קללת בלעם היא: „ותרועת מלך בו״.

צבי וויינבערג	יוכבד זיידמאן
מאורשים באלול תר״ע	
יאמנע	יעזערזאני

במז״ט הנני מברך את ידידי מר יעקב שטעכער בברודי לחתונתו עם מ' פ' רובינזאהן בסאמבור.

דוב קאָרן — טרנבה נזנא.

ממעמקי לבנו הננו מברכים את אחותנו מ' מירצה עם החתנה מ' אברהם געסטענמאן כמז״ט. מז/ט להורינו היקרים.

מנחם, שלמה וישראל שעכטער.

באהבה רבה וידידות הנני מגיש במז״ט עם הורי לידידנו המושלם מר שמעון פענער פה לארוסו עם מ' פראדל שפערלינג בניישטאדט.

יואל שוועבעל — אוסטריק.

באהבה וחדוה הננו מגישים במז״ט לידידנו המושלם מר שמעון פענער לארוסה, מז״ט להוריו.

אהרן ענזעל, זלמן געלעס — אוסטריק.

מפנימיות לבי אגיש במז״ט לידידי מר שמעון פענער פה לארוסו. מז״ט להוריו.

חיים סאליק ורעיתו — ציסנא.

מעמק לבי אברך את ידידי מר אהרן גאטליב פה לחתונתו עם מ' לינא פעלד.

יהושע האָבעל — סטרי.

הננו מברכים במז״ט את ידידנו מר חיים זאב ליכטינגער ואשתו בטרנוב ללידת בנם.

אלטער אבוש ואשתו — רייבראט.

ברגשי גיל נברך במז״ט את מחו' היקר ברוך שמואל שווארץ ואשתו בקאבאנובקא לבלולת בנם מר שמעון עם מ' רבקה הורוויץ באולאנוב ואת ידידי המושלם מר פנחס גאטעהרער במושינא לחתונתו.

ליבוש אדלער ורעיתו — מושינא.

ארשת שפתי לא אמנע מהביע באהבה מקרב לבי לרעי מנוער מר יהושע שטרנגלנץ בקרעניץ במז״ט לארוסו עם מ' שושנה נײמאן במיעליץ.

ליבוש גאלדברג — מושינא.

במז״ט לראש חברתנו הנכבד מר אליהו מרדכי בראדפעלד לחתונת בתו. מז״ט לכל משפחתו הנכבדה.

בשם חברת ציון — רוזניאטוב משה ברניק.

בכפלים אנו מביעים במז״ט עם בכוח״ט ליד״נ מר מגדל שלייען במאשציסק לחתונת בנו המושלם מר יהודה. ישראל ראזענהעק ורעיתו — סטרי.

מקרב ולב עמוק אביע במז״ט לדודי הנכבד מו״ה וואלף דייטש בסטריזוב לחתונת בתו עם בן מו״ה שלום לויפער בברעזוב.

משה חיות — דוקלא.

מתוך רגשי אהבה הנני מברך במז״ט את יד״נ וחברי מנוער מר פנחס וואגשאל בביטיש לארוסו עם מ' מרגלה בינדיגער בדוקלא.

יהודה שפילמאן — עפינאל (צרפת).

ברגשי חבה וידידות אברך במז״ט את רעי מר נטע מאנדעל לחתונתו עם ב״ג מ' רוזא קאנטאר.

ל. וועלק — אנטווערפען.

הריני מברך את העלמה המלמדה מ' מינה ליליען לארוסה עם מר ריכטער במז״ט מלב ונפש.

י. בנדוד — דרוהביטש.

מעמקי לבי אברך במז״ט את מר זלקא יאם ביאגאדניק לחתונתו עם מ' סימא מאהלער בקאלבושאוו.

צבי מיהלבויער — מעלעין.

תשובה לרבים.

בימים האחרונים הרבו יודעי עברית לכבדנו בתרגומי מפעלים ספרותיים מן הזרגון, מלבד שאין אפשרות להשתמש בחמר הרב הזה (כי קלקול ישן הוא שכל יודעי עברית רוצים להיות סופרים ולפי שאי אפשר הדבר ואין צרך בעבודתם יכעסו ויחדלו גם לקרוא עברית), הנה אין צריכים לתת לעברים לקרוא תרגומים מן הזרגון, כי רוב קוראי הזרגון הנם העברים עצמם ובבר קראו את הדברים במקורם. לכן יחדלו נא לטרוח לריק וינצלו מבעס-חנם. מי שמוכשר באמת לעסוק בספרות יטפל בדברים פובליציסטיים, באלה יש צרך, כי בדברים ממשיים אי מי לעסוק במדינה הזאת.

המערכת.

ספר טוב חנם!

כל הקונה מ״נו את הספר הסנזציונלי רב הענין

חידות ההגדות הנפלאות
על דבר עשרת השבטים

בעד שני כתרים יקבל עמו יחד ספר טוב וגדול במוהו חנם וחפשי. בספר הזה יזכה רק מי שיקנה מעכשיו. שום יודע עברית ואוהב ספרים אל נא יפסיד את שעת הכשר הזאת.— בזקיפה (נאכנאהמע) אין כדאי לשלוח' כי מחיר הזקיפה בבית הדואר 55 הלר.

אונזערען פאמיליען עמפפעהלען וויר
דיא קאלינער ציכאריע אויפ׳ס בעסטע.

אונגארישעס אבסט.

שאָנע זיסע טאַפּעל-טרויבען א 48 העלער פר' ק"ג. פפלוימען 25 ה' ק"ג. שאָנע געוואָהלטע אפריקאָזען א 32 הע‍ללער, זענדעט געגען נאכנאהמע

Klein Mór Solt Vadkert (Ungarn).
גראָספערזאנד אויך 5 קילא פאָסטקאָרבע.

חדשה לחזנים.

אתכבד להוד ע' את אחי בעבודה, כי הוצאתי לאור ברפוס משובח שתי מחברות של זמרה בביהכ"נ, המכילות י"ד ריציטאטיבים לתפלות ליל ויום השבת יפים ונעימים מסוגלים לעורר את לב יהודי המזרח והמערב גם יחד, אשר חזנים נודעים לשם כס' קווארטין בפטרסבורג ומתתיהו בוגן דברו עליהם גדולות. מחיר מחברת אחת 3.50 כתרים. למו"ס רבט.

O. KOPFSTÜCK Oberkantor
Nagy Szombat (Ungarn).

Prawdziwe **Schichta Mydło**
z marką „Jeleń"
prasowane jest tak:

Główna fabryka firmy **Jerzy Schicht T. A.**
znajduje się w **Aussig, w Czechach.**

Fabryki filialne istnieją w Wiedniu, w Mor. Ostrawie i w Ringelshoin w Czechach.

Jest to wyłącznie **austryackie** przedsiębiorstwo, pracujące wyłącznie **austryackim** kopitałem i **właścicielami są austryacy.**

גורלות של חפצים יקרים.

לבנין בית מקלט לזקנים ולנחשלים יהודים בטשרנוביץ לכבוד יובל הקיסר השיגה הנהגת הקהלה הטשרנוביצית מאת המניסטריום רשיון להוציא שטרי גורלות, חמכילים מאה זכיות ראשיות ות"ק זכיות צדדיות. שש מאות מקוני הגורלות יזכו בכלי זהב או כסף. ההגרלה תהיה ביום 16 אקטובר ש"ז. מחיר שטר גורל אחד כתר אחד. אפשר להשיגם גם ע"י „המצפה".

כה דהתרא עדיף!

כל החפץ לגלח הזקן בהתר ולא באסור יקנה ממני את אבק-הגלוח החדש

EXCELLENT

כשמו כן הוא, טוב ויפה וריחו נעים ומועיל לגלוח הזקן ברגעים אחדים עצהיו"ט. הירא דבר ה' יוצא בזה ידי חובת המקום וי"ה הבריות. מחיר תבה אחת כתר וחצי. שתי תבות שני כתרים וחצי. ע"י נאכנאהמע לא ישולח. כתובתי עתה.

MOSES KATZ
JERUSALEM, Palästina,
Poste restante
לפנים היה מושבי בלנדון.

הסתדרות אמנה.

(KREDIT-UNION)

סניף חדש **בקראקא רחוב גראדזקא 32**

המשרד פתוח בכל יום משעה 9 עד 1 לפני הצהרים ומן 3 עד 6 אחה"צ. בשבת ויו"ט סגור.

תכלית מוסר הבנק הזה של אגודת-שותפים גדולה היא להרים המצב הכלכלי של יהודי גליציא במתן הלואות בזול, תמיכת כל התאמצות להסתדרה המתגלה באיזה מקצוע כלכלי, וביחוד ביסוד מחסוני תעשיה ואגודות כלכלה מכל המינים ועזרה כדרך בנקים מרכזים במפעלי עסקים של סוחרים ובעלי מלאכה יהודים.

הננו מזמינים את אחינו בכל מקום ישרם, לקנות מניותינו בנות 25 כתרים,

ולהפקיד אצלנו פקדונות כסף

נגד 4½ אחוזים ממאה עסקא.

הנהגת הקרדיט-אוניון.

אתרוגים.

כמו שנה שנה כן גם שנה זו הנני עומד הכן לשרת כל הקונים אשר יפנו אלי ע"ד אתרוגים לולבים והדסים וכן אתרוגי ארץ ישראל נגד פראָוויזיאָן קטן על צד היותר טוב, וישבעו רצון הן מטוב הסחורה והן מהמקחים.

ואל יטעוכם הפרייזליסטען מסוחרים ידועים בטריעסט הידועים כבר על פני תבל בנכליהם ופורשים רשתי הפרייזליסטען באותיות גדולות ומזהירות לתפוס בהם התמימים הבוטחים בהם.

על ישרתי ואמונתי יעידו ויגידו הקונים העומדים עמי בברית מסחר זה שלשים שנה.

כתובתי: MARCUS SILBERSTEIN TRIEST
או SALOMON SILBERSTEIN
Obsthandlung Krakau.

Bücher Lieferung gegen Monatsraten

Graetz, Gesch. d. Juden	13 Bde
Meyers, Convers. Lexicon	20 „
Brockhaus „ „	17 „
Spamers, Jll, Weltgesch.	11 „
Brehms Tierleben	11 „
Leixner, Literaturgesch.	4 „
Kaufm. Bibliothek	5 „
Weltall und Menschheit	5 „
Allgem. Naturkunde	10 „
Sämmtliche Klasiker (illustr.)	
Gediegene Belletristik	„

Alles in neuesten Auflagen, prachtvoll gebunden liefert gegen Monatsraten von K. 5.— aufwärts:

A. WEISSMANN
Podgórze, (Galizien).

Bücher-Lieferung gegen Monatsraten

Kaufm. Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע מעטאָדען) האנדעלסקאררעספאָנדענץ, דייטשע שפראכלעהרע, קויפם. רעכנען, האנדעלסעט וועכסעלרעכט, ווארענקונדע, געאָגראפיע, שענשרייבען, וועלטגעשיכטע, עספעראנטאָ-וועלטשפראכע, סטענאָגראפיע, (אללע סיסטעמע) א. ז. וו. קאנן יעדערמאנן אָהנע בעזאָנדערע פאַרקענטניססע אים ברייפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. — האנאָראר מאָססיג. — בייא גלייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהרפעכערן,

STENOGRAPHIE GRATIS.

אנפראגען נור געגען רעטורקארטע, פראָספעקטע K 0.50 ערפאָלג גאראנטירט.

Erstes commercielles Unterrichts-Institut.
Abteilung für briefl. Unterricht

A. WEISSMANN, Podgórze Krakau H-E

האטעל ציפפער, לעמבערג
HOTEL ZIPPER LEMBERG

vormals

Hotel u. Restauration **MAJER KATZ, Rajtana 9.**

Telefon Nr. 889.

האכסניא ובית המרזח של ה' מאיר כאטץ ז"ל
בלבוב, ברחוב רייטאנא 9

הנודעים זה 40 שנה בכל תפוצות ישראל, מתנהלים גם עתה תחת אותה ההנהלה עצמה של השנים הקודמות, ביתרון הכשר אף למהדרין מן המהדרין; ועוד יתרה נעשה, כי כל החדרים תקנו מחדש ונערכו בטוב טעם ודעת ובנקיון עצום מתאימים לצרכי החיים, במאור אלקטרי, גם בחדרים מיוחדים לרחצה ובכל הקומפורט הדרוש לרוח העת, ונחת שלהני מלא רשן. גם סניף מיוחד למאכלי הלב נערך על ידי ברחוב סטאניסלאוו 4 מול האכסניה שלי במאכלים ערבים לחיך, למען השביע רצון את כל הדורשים לשכני

צבי הירש ציפפער.

מהות המוסר
מאת ישראל סירקים

המחבר העברי הזה סלל דרך חדשה בפילוסופיה והוא מגלה תעלומות חכמה במסתרי נפש האדם. הוא הופש כל רזי הסבות, שגרמו את הדעות המוסכמות בתורת המוסר של סדר החברה. הוא מהפך את כל השקרים המוסכמים ומעמידם על אמתתם. קורא לכל כלל אנושי בשמו האמתי ומראה מקורו. המחבר הוא פילוסוף עמקן ובכ"ז בעל סגנון פשוט ומוכן לכל. בכל פרק ופרק הוא מגלה המון אמתיות מפלאות ומחכימות. ספר כזה לא נכתב בתוכנו זה מאות בשנים. המכר באוסטריא נמסר ל„המצפה".

מחירו 1.40 כתרים עם פרטא ע"י ארמיניסטרציא של ה„מצפה".

בבית המערכת של „המצפה" נמצאים הספרים האלה למכירה:

עמביצר, **כלילת יופי** תולדות הרבנים בלבוב ושאר גדולי ישראל שני הלקים 4.— K.
וקעס, **אוה למושב** תולדות רבני אלטונא, האמבורג, וואנדסבעק (אה"ו) . 1 50
ובין דר. שלמה **השארת הנפש** . 1.—
„ **רזי עולם** על כל מיני מסתרים בלמודי ה"ן או כתות דתיות . 1.—
„ **פרס ויהודה** על אמונות ודעות ומנהגים שקבלו אבותינו מאת הפרסים ודתיהם 1.50
„ **האמונה בשתי רשיות** ורשומיה בספרות ישראל . . . . 1.—
„ **תהלת הכסילים** הוצאה שניה עם תקונים והוספות מאת המחבר . 2.—
„ **ברוך שפינוזה** ברגשי אהבת אלהים 40
„ **ספור יצירת העולם** במעשה בראשית תורתנו . . . . 1.— K.
„ **שני לוחות הפילוסופיא** על אמונות השניות ודעות האחרות . 1.—
מערן, **דר. שלמה רובין** זיין לעבען אונד זיינע שריפטען (אשכנזית) 1.—
מחיר כל אלה בלי שכר המשלוח.

1) בן-זאב י. ל. **אוצר השרשים** מעובד י מ. שולבוים מעברית לאשכנזית 5.— K.
מאשכנזית לעבריה . 6.—
2) גרזובסקי וקלויזנר, **מלון של כים** בדית לאשכנזית ורוסית עם נוספות מלים ישות מכירך ההד 6.— K.
3) גינציג ע. דר., פוכס י. ש. דר. **האשכול** אסף ספרותי ומדעי, חמשה חלקים תרנ"ח ה . . . . 9.— K.
כל הלק . . . . 2.—
4) גרעבער, **אוצר הספרות** שנה שניה, יעית, כל אחת . . . . 3.— K.

לקוראים עברים!

יצא לאור:

לקורות הקראים בגליציה

מאת ראובן פאהן.

בו נמצא חומר חשוב ומלבב ע״ד ישוב הקראי בגליציה, קורותיו ורשימת „חכמיו״ ותולדותיהם. המחיר **40** הלר במרקאות.

כן נמצא עוד מספר מצומצם של הספר „מחיי הקראים״ מאת הסופר הנ״ל מחירו K1.20—

לקונה שניהם ביחד רק **K 1.10**

להשיג מאת:

Mendel Akselrad in Halicz (Galizien)

דער חסידיזמוס.

ספר יקר ונכבד לקורות השתלשלות החסידות מימות רבנו הבעש״ט הקדוש זצ״ל עד דורנו זה, וקורות חיי כל האדמורי״ים הקדושים, אריי האמונה, נושאי דגל החסידות זללה״ה מאז ועד עתה, חובר בשפה הגרמנית מאת הה״ג המפורסם החוקר המקובל, נזר החכמים ופאר החסידים, מוהר״ר אהרן מארקוס שליט״א. הספר הזה הוא חדש בספרותנו, כי עד עתה לא נכתב שום ספר, שיספר באריכות תולדות החסידים והחסידות כמו הספר הנ״ל, ועשה רעש גדול בתבל. מחירו מכורך 12 M.

להשיגו בכמה״ם של **S. MARCUS Buchhandlung**

in HAMBURG Schlüterstr. 79.

כן יש להשיג בבית־מסחר הנ״ל שאר ספרי הר״ר אהרן מארקוס נ״י.

טאפעלטרויבען

אללערפיינסטע רעססערט סארטען, זיסס, גראססבעעריג. טעגליך פריש פאם שטאק 5 קילא קאללי קראנען 3.50 ביענענהאניג, פיינסטע קוואליטעט 5 קילא קר. 9.50

L. ALTNEU, Versecz 15, Ungarn.

האטעל ורעסטויראציאן כשר

לבע״ב יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל

בלבוב, רחוב רזעזניצקא 13

טעלעפאן נו׳ 1314

השבת אבדה.

ביום א׳ שופטים נאבד במסע מסה״ב ממושינא לטרנוב או במסע המהיר טרנוב—ווין אמתחת נוסעים ובה טלית ותפלין. מי שמצאה או שיביאו לו לקנותם יואל להוריע במערכת „המצפה״.

זה עתה יצא לאור

ספר מקור הברכות

התפלות, הקריאות וכל חלקי הסדור למיניהם ולתולדותיהם מראשית יסודתם עד אחרית תוצאותיהם

•••••• מאת **זאב יעבץ** ••••••

מקחו 4 קראנען עם פורטו, בהקדם משלוח הכסף.

W. JAWITZ, BERLIN N. 24.

---

10 Kronen täglich!

kann jedermann auf leichte Weise verdienen. Senden Sie Ihre Adresse nur auf einer Postkarte an die Firma Jak. König, Wien VII 3 - Postamt 63

Wyd.: { **Naftali Hof**
S. M. Laser

Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
Bożego Ciała 22.

Newyorker Germania

Lebensversicherungsgesellschaft.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905		K. 539,686.228.—
Stand der Activa laut Bilans Ende 1905		„ 176,528.370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905		„ 30,748.986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz	K. 2,215.336.—	„ 13,934.003.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividende	„ 11,718.647.—	

Folgende **Vorteile** bietet die **Newyorker Germania** ihren Versicherten:

1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;

2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reise um die ganze Erdkugel unterliegen keine besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfalle die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Pramien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien:

Sigmund Gleitzmann, Krakau

Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigsten Bedingungen gesucht.

Erstes und Grösstes

Gramophonhaus

JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail

Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלפערטרעטער דער גראמאפאן אקציען־געזעללשאפט

מיט מארקע „שרייבענדער ענגעל״

גרעססטעס לאגער פאלנישער, דייטשער, העברעאישער אונד יודישער פלאטטען מיט מארקע „ענגעל״.

20.000 פלאטטען ערסטגרעסטער קינסטלער שטעטס אם לאגער.

רעפעראטורמיילע אונד ווערקשטעטטע אם ארטע בעסטע אומטויש־בעדינגונגען. — פרייזקאטאלאגע גראטיס אונד פראנקא.

לעמבערג, טעלעפאן II 2033
קראקוי, טעלעפאן 461

פרי עץ הדר.

אתרוגי ארץ ישראל מגני ישראל!

אנחנו קבלנו על עצמנו להמציא לאחינו את האפשרות לקיים מצות אתרוג רק באתרוג א״י ומגני ישראל, המקיימים כל המצות התליות בארץ. וכל אוהב עמו ודת ישראל באמת ובלב תמים לא יהין לקנות ממזרי היונים מידי שונאינו מקדם, אשר ידם מלוכלכה בדם ישראל ואשר ירדפו את אחינו עד היום הזה. כמה דיו נשפך וכמה קולמסים נשברו מגאונינו רבנינו וחכמינו, אשר הורו לנו, כי ממזרי יון אסורים לנו מדאורייתא, ועוד ישנם יהודים ודוקא מן החרדים, המזידים להביא ממזרים בקהל ד׳ ומחטיאים את הרבים. עזרונו נא החרדים לדבר ד׳ ולכבוד ישראל וארצנו להרגיל את עמנו באתרוגים מזסרת ארצנו. המחירים נשארו כמו של האגודה „פרי עץ הדר״ ביפו. לסוחרים, אשר יקנו עשרים אתרוגים נותר להם 25% ראבאט, ואלה אשר יקנו ארבעים אתרוגים נותר להם 35% ראבאט. אופן המבירה רק ע״פ אנגאבע ונאכנאהמע.

הרוצים לקבל האתרוגים ישר מא״י ישלחו לנו הזמנותיהם עד ר״ח אלול, ולאלה אשר יזמינו עד רה״ש נוכל לשלוח מטריעסט, ומן רה״ש עד יוה״כ נשלח מלבוב.

בשנה הזאת ישנם לנו יינות א״י משובחים. היינות והקאניאק נבחנו מרופאים גדולים וקנו להם שם עולם. גם שמן זית זך מא״י יפה לרפואה, וכן בורית מ„העתיד״ בחיפה ועוד כלי חמד מעצי זית. סוכנים נבקש בכל עיר ועיר, אשר יראו ברכה בעמלם.

PALÄSTINA

Handels-Gesellschaft TIEGER & COMP.

Lemberg, Żółkiewska 129.

M. Gutwirth, Bochnia

liefert Knochenmehl und Thomasmehl in jeder Gehaltslage zu sehr billigen Preisen.

הבחירה היותר גדולה
של
ספרים עבריים וז׳רגוניים
הוא בבית־מסחר הספרים של:

L. FORTGANG, Krakau

הקטלוגים
3—2 מספרות העברית
4—2 מספרות הז׳רגונית
ישולחו בעד 20 הלר במרקאות.
לקונים חנם.

Buchführung
Korrespondenz
Schönschrift
Kaufm. Rechnen
Kontor-Praxis
erlernen Sie
brieflich vom
gerichtlichen Bücherrevisor
F. Simon.
Abteilung Brief- Bücher- Unterricht
Berlin W. 62. 13

הוצאת „השרון״ פשמישל.

יצא לאור

שפתנו חלק שני

מאת

רפאל סופרמן צבי שרפשטין

מקראה עם תמונות וציורים לשנת הלמודים השנית.

הספר הזה הוא היחידי בין ספרי הלמוד, שהוא מתאים התאמה גמורה להתפתחותם השכלית וידיעותיהם בשפה של פעוטים משנת הלמודים השנית. שפתו קלה מאד, יפה ופיוטית ותכנו מענין למשוך את הלב. הספר מכיל מלבד שפע תמונות וציורים, שיחות, ספורים, משלים ושירים, שנתבררו בהקפדה יתרה, גם אגדות היסטוריות ועממיות נחמדות, הנותנות ספוק להפנטסיה העשירה של התינוק ומזון לרגשותיו הלאומיים.

שפתנו חלק שני היא מקראה שאין כמותה לקלות השפה ויפיה, להתאמה דיקנית לגיל הילדים וידיעותיהם, לתכן מענין ולהדור אמתתי מצוין. מחירו K. 1.50 נמצא אצל כל בתי מכחר הספרים. המכירה הראשית בגליציה

Amkraut & Freund, Przemyśl.

Kronen 5000 Verdienst

zahle dem Jenigen, der nachweist, dass meine Wunder-Kollection

300 Stück für nur Kron. 5.90

nicht ein Gelegenheitskauf ist u. z.

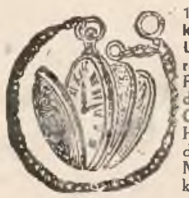

1 echt schweizer Syst. Roskopf-Pat. Remont.-Taschen-Uhr genau gehend und pünktl. regul. mit schriftlich 3-jähriger Fabriksgarantie, 1 amerik. Golddouble Panzerkette, 2 amerik. Golddouble Fingerringen (für Herr u. Dame) 1 engl. vergoldetes Garnitur bestehend aus Manschetten-, Kragen- u. Brustknöpfe, 1 amerik. Taschenmesser 1 eleg. Seidenkravatte Farbe u. Muster laut Wnnsch neuest. Fason, 1 pracht. Kravattennadel mit Simili-Brillant, 1 reiz. Damenbroche letzte Neuheit, 1 nützl. Reise-Toilett-Garnitur, 1 eleg. echt Lederportemonai 1 Par amerik. Boutons mit imit. Edelsteine, 1 Salon-Album schönsten Ansichten der Welt, 1 prachtv. **Hals- oder Haar-Collier** von echt Orientalischen Perlen, 5 Indische Wahrsager Teufel zerstreut jede Gesellschaft u. noch 250 Stück div. Gegenstände in jedem Hause nützl. u. unentbehrl. sind, Gratis—Alles zusammen mit der eleg. System Roskopf-Pat. **Taschenuhr** welche allein dss doppelte werth ist, kostet nur Kron. 5.90 —. Zu beziehen per Nachnahme durch

S. Urbach's Weltversandhaus

Krakau, Nr. 15

N. B. Bei Abnahme von 2 Packete wird 1 engl. Rasiermesser oder 6 Stück Taschentücher gratis beigepackt—Für Nichtpassendes Geld sofort retour.

פערשיעדענע

פלוים־&־בעטטפעדערן צו דען בילליגסטען פרייזען ליעפערן

APTOWITZER & WÄHLER
Geflügel, Gänsefett u.
Federn Export, TARNOPOL.

הגימנאזיום הריאלי היהודי

בסטאראזינעטץ.

לבית־הספר התכוני הזה, יש כל זכות ויפוי־כח של בה״ס התיכונים של הממשלה בכל עניני חול. החנוך העברי רחב ועמוק בכל מקצעות התוה״ק: תנ״ך עם רש״י, גמרא עם תוס׳, שלחן־ערוך, תולדות היהודים וכתב ולשון עברית. בשבתות ויו״ט סגור ביה״ס. מנהל למודי הקדש הוא הה״ג מו״ה משה דוד גראס, לפנים רב בלוצערן, גיסו של מיסד ביה״ס הרה״ג דר. יונג באונג, בראד. בחדש מאי נפתחה מחלקת ההכנסה לנסיון הכניסה, בלי נסיון הכניסה לא יקובל תלמיד לבן נחוץ להיות מן המקדימים.

Verwaltung des jüd. Privat-Realgymnasiums
Sforożynetz (Bukowina).